

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA: 7 PEZETA

Jose Maria Basabe, Biologo-Antropologo

EUSKAL ANTROPOLOGIA IKASI DU BEREZIKI

—Nor zaitugu, Basabe jauna?

—«Ciencias Naturales» delako karrera egin nuen Barcelonan. Au bukatu nuenean, doktoradorako tesisa egin nuen gai au artuz: «Kanpotik Barcelonara etorritakoen semeak nola azi izan ziran». Ots, migrazio-fenomenoa.

Izan ere, garrantzi handia dute erri batetik bestera jende asko aldatzen danean sortzen diran baldintza eta ondorenek. Bai gizarte aldetik, bai jokaera aldetik eta batez ere gorputzaren azitze aldetik aldakuntzak sortzen bait dira. Ez da berdiña baserriko giroa eta urietakoa.

Murcia eta Almeriatik Barcelona etorri ziran talde berdintsu xamarrak ikasi ahal izan nituen nik orduan. Familia auek 1928 urte aldera iritxiak ziran. Auen seme-alabetaz egin nituen nik ikasketak.

—Zer xehetasun ikasi zenituen?

—Azkuntza, esate baterako. Nik berrogei bat neurri ikasi nituen, 11 urtetatik 18 arteko gazteetan. Banaka artu nituen mutillak. Murcia eta Almerian jaloak behar zuten izan orien gurasoak. Eta gero Murcia eta Almerian zeuden adin berdiñeko gazteak artu nituen.

Eta azkuntza ikasi nuen: gorputzaren luze-zabaleroa, zainetako presioa, pulsazioak, larru-kolorea, buruaren forma, muskuloen indarra eta beste neurri batzuk, azkuntza nolakoa izan zuten argi jakitearren.

Au guztia, giroaren zer ikusia jakiteko, azkuntzan. Askotan esaten bait da urietan baserrian baiño gehiago azten dela pertsona, eta azkarrago gizontzen dela. Besterik gertatzen zen nik ikusi nuen ez. Geldiago esnatzen eta azten ziran. Orriek izan ziran nere asierako lanak.

—Orain zer irakasten duzu Unibersitatean?

—Biologia, orain bertan. Baiña antropologiaz egiten ditut inbestigazioko lanak. Ots, giza-sofia, bai prehistorian eta bai historian zehar eta orain bertan. Zer ikusi duen giroak eta inguruak giza-entarekin eta bere izatearekin.

—Euskal antropologian arloan ikasia zera...

—Bai, euskal antropologia ikasi dut bereziki. Emengo Barandiaran eta Altunarekin arremen estuak ditut eta auek bidalitako giza-azurrak ikasten ditut eman ala. Euskal Erriaren zainak, prehistorian emen bizi ziran gizonen aztarnak, ikasi ditut. Dolmenetan, eta illobietan eta beste arzuoloetan azaldu direnak. Lezetxiki besea-ezuna eta beste asko.

—Lan asko idatzi al dituzu «Munibe»-n?

—Bai. Baita «Munibe»-tik kanpora, ere, ordea. Geografia libururen batean, Bilbaoko aldiakaren batean eta batez ere nazio-arteko kongreso guztietan. Amar-amaikaren batera joan naiz eta euskal antropologiaz lanen bat eraman izan dut beti: Paris, Erroma, Mosku, Txekoslovakia, Japon, Canarias, Iruñe, Burdeosera...

—Beste nazioetan ematen al ditote garrantzirik euskal antropologiari?

—Jakiña, euskal kutsuaz kezkatzen dira. Batez ere etnografia, folklorea eta linguistika aldetik esan nahi dutenengatik. Baiña baita antropologia aldetik ere. Ez bait da Europa osoan beste erririk Euskal Erria bezain berezirik.

—Zer berezitasun?

—RH negatiboa, «0» taldearen ugaritasuna, «B» taldearen eza, gaurik mikatzak bereiztea, kromosoma «Y»-ren txikia, zeharkako behatz markak. Buru-azurra batez ere, Aranzadik aibeste ikasi duen okzipital-zuloa oso barrenean, aurpegia oso zuzena, angulo oso irekiarekin...

—Zer iruditzen zaizu gaurko «Aranzadi» taldea?

—Ikaragarri ona dela. Gogo aundiz egiten du lan. Gero eta obeak artikuluak, gero eta zientifikoagoak. Espezialista mordoa ikasten. Taldea or dago D. Jose Migel Barandiaran gidaritzan argiarenpean: antropologia, paleontologia, genetika, estatigrafia, linguistika, etnologia, folklorea...

Lastima da Unibersitatearekin borobildua ez izatea. Gero, Tarra-gona, Leridan bada Unibersitatetik. Emen, Donostiak berak ez dauka. Bilbaon asten ari da oraindik. Gasteiz ere ez dauka. Nafarroakoa bera ere ez dakit zenbateraino sartua dagoen erriaren bihotzean... ugarte bat bezala bizi dela iruditzen zait.

—Zer alde arkitzen duzu Kata-luñako erriaren kultura eta Euskal Erriaren kultura artean?

—Emengoak baiño tradizio aberatsagoa du. Gu baiño aurrerago daude. Ikus argitaratzen dituzten lan zoragarriak, geografiaz, musikaz, historiaz, arteaz, teatroaz... Baiña arritzekoa, gu baiño kultura gehiagoko eta kultura giro aberatsagoko izanik euskaldunok baiño kezka gutxiagoko dituzu. Gizatasun aldetik berriz ez diegu inbiriirik. Baiña ikustekoa da benetan katalaneraz ateratzen duten geografia, esate baterako, Olako obra bat egiten duen erria zerbait bada. Emen ere one-lako zerbait egin bageneza jakintsuak elkaturik! Esate baterako nork ikasi du oraindik Euskal Erriko demografia-problema? Nola uztartzen dira bertakoak eta etorkiñak? Izkuntza aldetik, erlijio, kultura, biologia aldetik?

—Zientifikoak behar ditugu, du-darik gabe. Baiña nola egiten da zientifiko bat?

—Lehenbizi, barruko eragin bat behar da, amets bat. Gero, lan egin gogotik, ordutan aulkia berotuz. Izan ere zenbaterik ezagutzen dute euskal kulturaren kondaira? Zenbaterik zehatz mehatz geografia, jatzera, erlijio-ohiturak, dantzak, deiturak...?

—Ortan dabilzanak ere ez ote dira azaletik bakarrik ari? Beste lanen batetik ogia irabazi eta gero...

—Bai. Eta gaiñera, talde-lanik egiten ez dugu.

—Jende gaztez osaturiko talderen bat sortuko balitz, zu zerorri talde orren zuzendaritzarako eskeñiko al ziniñake?

—Danok daukagu «kapillismo» egiteko arriskua edo besteek ala uste izatearen arriskua. Baiña ori da egin behar dana. Gaiak ez dira falta. Lanak ere izango lirake nahikoa. Emen, Aranzadiren bidez egin ditekanean gauza da.

—Eta Euskal Erriaren etorkizunarako asko balioko luke inbestigazio lan onek, noski?

—Euskal Erriko enda bezala artuz gero, lan mugatuagoa izango litzake. Baiña etnia bezala artuz gero oso zabala eta garrantzi handikoa. Ugari bait dira emengo bereiztasunak. Au da, Euskal Errian bizi dan giza-taldearen ikasketa. Tradizio bat du. Eboluzio bat oso berea.

NON ZER

- LANTEGITIK
Ugalde 3 garrenean
- EUSKARA BAT BEHAR
Azkune 3 garrenean
- KULTURA HERRIARENTZAT
Zubeldia 3 garrenean
- WASHINGTON-GO ANTOLAMENDUA
Ansola 5 garrenean
- 1971
Haranburu-Altuna 7 garrenean

Lezetxiki-ko besa-azurra. Jose Migel Barandiaranek arkitua, Jose Maria Basabek aztertua. Gure endaren berezitasuna eta aintzinatea erakusten ditu. «Musteriense» maillapean arkitu zan.

—Ipar Euskal Erriaz ezer ikasi al duzu?

—Oraindik ez. Baiña badut joateko asmorik. Bordelerako eskolara deitu didate. Riquet jaunak lan asko eskeini dit, aztertze. Biar-nesen bereiztasunak ikasi ditu Mar-

quet andereak. Interesgarria litzake euskal-enda eta biarnes-enda aurrez aurre konparatzea. Pirineoko ipar aldeko arzuolo guztiak ikasteko daude oraindik. Isturitzen asi dira zerbait aztertzen.

Bukatzeke, au esan nahi nuke:

Nik beste katedratiko askok bezala Pirineo-sartaldeko benetako enda berezi eta jator bat badala uste dut.

—000— ERRIALDE

EUSKAL AZTARNEN IRAULTZA

Iraultza irrikaz, iraultza giroan eta iraultza garaian arkitzen gera. Eta zenbat eta mundu ohea amesten dugun orduan eta iraultzaileago eta aurrerakoiago gerala uste dugu. Iraultzaile ustea sortzen zaigu.

Baia amets utsa ez da besterik gabe iraultza. Mundu oberearen irrika soilla ere ez. Iraultzaile ustea bakarrik ere ez.

Lehendik datorkigun gizartea daukagu esku artean guk gaur. Jakiña, guk au baiño ohea nahi genduke. Askoz ohea izan dikean mundua amesten eta irrikatzen dugu. Beraz, mundu obeago orren atzetik abiatu behar dugu. Abiatu, jarraitu eta jardun etengabe iraultzan.

Baia iraultza orrek gaur daukagunetik abiatu behar du. Ez, noski, gure irudimenean asmatzen dugun ortatik. Sumatzen dugun orrera iritxi behar dugu, baiña esku artean daukagun ortatik asita.

Eta esku artean lehendik datorkigun erri bat daukagu, bere kultura, bere kondaira, bere biziera, bere literatura, bere arnasa, bere izaera, bere artea, bere dantza, ohitura, izkuntza... dituen erria.

Eta guzti orrekin batera, senideak elkarren aurka jartzen dituen desberdintasunak, zuzengabekeriak, jauntxokeriak, loturak, morrontzak... euskal —izatea desegiten dioten indarrak...

Sasi-iraultzaile arlotea izatea da erriaren bizi-aria moztea. Erri baten arnasa dan kondaira guztia desegin nahi izatea. Iraultza indarra daramate bertso, dantza, arte, abesti, alfabetatze, antzerki, ikastola, jaialdi, irriti eta idaz-lanek, jator egiñak direnean.

Badute iraultza indarra gau eskeko ibillaldi eta abestiak ere. Baita gure Olentzero buruaindi eta tripazaiak ere, bere euskaldun bruxarekin. Sasi-iraultzaile izatea da, noski, euskal-kutsu guztirik erriaren agerpen aukerak erantztea. Ez dezagun pentsa iraultzarik egin dugunik, Olentzero langille jantziz azalduz.

Jai oiek eta agerpen oiek euskal arnasaren iraultza daramate. Ortik asten ez den iraultza ez da iraultza, iraultzaren etsai baizik.

Behingoz betirako erabaki dezagun egiazko iraultza bidean ez dabilenarekin arremarik ez izatea. Bazter ditzagun betirako euskal erriaren eta eukal langilleriaren aurka dabilzan guztiak. Ez dezagun oiekin denborarik gal.

KULTURA HERRIAREN ZAT

Hilaren 19an Arrasatera azaldu nintzan Euskal Liburu eta disken Azoka ikustera eta bertako euskal arnasa hartzera. Eta egia esan, han nabaitzen nuen euskalgirorak itxaropenez beteta utzi ninduen. Bazan aldizkari, liburu eta diska ederrik. Nere gogoz ia danak erosiko nituen, baina nere gogoaz ezin bete, patrika baitzen nere agintari.

Honela liburuaren bat edo beste hartu nuen, gogoko nituenak hainbat liburu eta diska mahai gainean atsedenean utzirik. LUR editorialeko mahai aurrean ondo hartuak izan ginan. Ibon Sarasolarekin solasaldi txiki bat eginaz gauza berri batzuk jakin nituen. Mahai hartara begiak luzatu zitzaizkidan, baina atzera egin arazi ere patrikak, aurrera zijoazten begiei. Zerbait erosi nuen, baina ibonek zidanez hobe nuen suskribitu, eta askoz ere merkeago lortuko nituen liburuak. Egia, baina... baina... Beste editorialeko liburu eta idazle batzuk ere irakurri egin nahi: Etor, Irakur Sail, Jakin, Añamendi, Auspoa... Itz berdeak, euskal poeten artean gailendu zaigun Joxe Azurmendiren liburu miragarria... Munibe, beste euskal aldizkariak... ta hainbeste gauza patrikari min ematen diotenak... Gainera besterik ezin dugunok gai guztiak ere ezin irakurri, eta aukeratu egin behar irakur dezakeguna edo irakurriko duguna. Beharbada, hau aitzekia bat izan liteke, erraztasunera jotzen dugunez gero...

Baina egia zerbait badagola uste dut nere iritzi personala hontan. Idazten diran gai gehienak ez dira, nere ustez, herrikoia, ulerterrezak, herri soilaren psikologia eta eguneroko bizitzaren burrukan sustraiak. Agian lehengo sermolariei gertatzen zitzaizena gerta dakioke gaurko idazleak: bakoitzak bere barregi mundua azaltzen duela kanpora, azaltzen dugun hau norengana dihoan oharreke. Egia esan, beharrezkoak ditugu kultural eta zientzia gaiak euskeraz, hizkuntza atzeratu bat izatea nahi ez badugu euskera. (Hemen sartuko nituzke baita ikastoletarako testoen beharrrak ere). Horregatik kritika gaizto bat bezala ez hartu hau Larresoro, Ibon Sarasola, Kintana, Villasante, Azurmendi, ta beste zenbait idazle jator eta langilek. Txalorik beroenak zuentzat, eta jarrai lanean. Ta baita ere txalorik beroenak Amatiño, Errialde... Zeruko Argian idazten duzenok. Hortik, hortik, Amatiño; gai herrikoia, interesgarriak agertuz, eta noizean behin egurra emanaz. Eman berriz ere egurra, ia idazle herrikoia gero eta gehiago azaltzen diran.

Kultura herriarentzat da, eta herriko idazleek zabaldu behar dute kultura hori. Herriaren burruka herriaren kezka zuzendu egin behar dira, eta baita lo dagoana esnatu ere.

Saia gaitzen, bada, kultura herriaren zabaldu eta baita herriaren izpiritua edanaz, gure jakintza herrikoia eta euskaldunagoa egin ten ere.

Euskal liburuak merkeagoak nola bihurtu litezke? Menturaz tirada haundia eginaz, prezio merkeagoan, jende gehiagok eros ditzan. Gai hontan ez naiz tekniko eta ni baino gehiago dakitenentzat galdera aldean uzten dut.

Mikel Ugalde

EUSKARA BAT BEHAR

Euskaltzaindia sortu zenetik egon da euskararen batasunaz kezkatua zenbait euskarazale, baina 1964. Abuztuan, Baionan idazle multzo batek egindako bilera ondoren etetik darabilgu batez ere gai hau atertu gabe ahotan.

Izan ere, gure hizkuntzaren batasuna ez da xantxetako arazoa. «Hil edo bizikoa», guztiok esaten dugun bezala. Eta zuzen diogula oharreke, ez da irudimen distiratsuren jabe izan behar. Bi begi edukitzea nahikoa bai da.

Hala ere, zein eratara batu behar dugun edo zer-nolako batasunera jo behar dugun da guretzat korapilozko latzena. Honek nahastu gaitu erabat, sekulako istiluak sortuaz, eta badirudi zenbaiten egin-kizuna eta helburua horixe dela soilki.

Elkar joka lan hau bukatzeko ordea, gure jokabidea aldatu beharrean gure deritzat. Orain artekoa, neure ingurua aztertu-ta dakidanez, geure aburuak esatea izan da batik bat, euskara ikastea baztertuaz.

Dozenaka euskaldun analfabeto sumatu dit euskal ortografiaren mintzatzen, eta alfabetatzeko era egokia izan dutenean, «ez dut astirik» (honek, ez dut gogorik esan nahi du ia beti) ziotela.

Edonork hitzegingo du izena, ortografia edo aditzari buruz, eta mundu honetan oso gutxi dira gai hauek behar den mailan dakitzituenak.

Guk beraz, euskara batuan idatzi nahi badugu, jakintsuek erakutsitako bideetatik jarraitu beharrean gara, eta ez dendari batek bezala, alboko adiskideek eskaintzen dizkigutenetik.

Arazo hauetan erabakiak hartzeko gai denak ordea (Euskaltzaindia noski), ez digu oraindik bide jakinik azaldu. Zertxobait bakarrik mintzatu zaigu ortografia eta izenaren jokoari buruz, 1968. Urrian, Arantzazun egindako agirian dakugunez.

Hala ere, Euskaltzaindia isilik dagoen bitartean (eta mututasunak luzaro iraungo diola dirudi), besoak tolestatu-ta nor geure euskalkian orain arte bezala ezin gindezke ari.

Zorionez, badugu gaurko bidea erakusteko lain den maisu bat. Gure Herriak sortua eta gure hizkuntza inork ez bezala ezagutzen duena. Beraz, aparteko euskaltzain honen eritziaz jabetzea eta araban idaztea, egoki izango zaigu euskara idatzaren batasuna lortzeko.

Arantzazuko batzar ondorenean, «Irakur sail»-ek argitaratu zuen «BATASUNA» ikus genezake ortografia,

ZERUKO ARGIA

Zuzenadaria:

MIREN JONE AZURZA ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Atzerrietako beste errietan	370 pezeta
Aidez	Aurrez galdetu
Salmetan (ale bakoitza)	7 pezeta

hiztegi, morfologia eta joskeraz duen eritzia. Aditzaren arazoa, beste batetarako uzten da.

Geroztik, bai «Pro domo» idazlearen eta bai Donostian, 1970. Irailan egin zituen hitzaldietan, zenbait gauza jakingarri jaso ahal izan genion.

Ikusten dugunez, idazle asko da asko da ortografia eta deklinabidea erabakitzen jotzen dutenak, eta lanean eten gabe dihardutenak batasuna iristearren.

Batasun osoa beharrezkoa dugunez, aditzaren arazoa ere argitzea nahi genduke.

Orain are, Donostiako eta Errenderiako hitzaldietan zionez, Gipuz aditza da batasunerako egokiena.

Zeruko Argia 454 zenbakian, igaz Baionako bilera bidali zuen txostenaren zati bat argitaratu digu aita Altuna-k. Txostenaren hamargarren puntua zehazkiago esanda.

Gure ustea da (eta beste asko rena ere bai), txosten hori oso osorik irakurtzeko on egingo ligukeala eta arren eta arren argitaratzeko eskatzen dugu.

Raita ere, Patxi Altunak egindako «Euskal Aditza» liburuak, zenbait puntu aztertzen duen hitzurre ganoretsua dakar. Goitik behar-raino eta lerrorik utzi gabe irakurtzeko modukoa. Hona hemen zati batzuk:

«...Mitxelena jaunarena jo dut argi eske. Goian behean aztertu dugu bion artean liburu osoa; hobeki esan, liburuaren bigarren atala geroztik taiutu baitut, liburuaren lehen atala. Bigarrena, hitanoari dagokana, neure gisa egin dut...».

«...Lehen atal hori dagoen dagoenean eta oro har, ontzat eman dit eta ontzat eman didala esateko baimena ere eskuratu dit...».

Beraz, orain dela gutxi aditzari buruz erizten zuena, euskara guztiz ulerterrean azaldu digu Altuna jaunak. Batzuk berriz, erdizka irakurtzeko joera hartu dutela dirudi.

Dena dela, gure eginkizuna liburu horren mamia ondo ikastea da. Saia gaitzen bada.

Bestetik, eragin handia duten idazle asko dugu (ikus Batasunaren Kutxa, 14 eta 15 horrialdetako izen zerrenda) Mitxelenaren eritzia-ri loturik, eta lotura hauek norainokoak diren jakiteko, Eibarko zina irakurri besterik ez dago.

«Euskal Aditza» liburuaren hitzurreak ere, honela dio:

«...Gizaseme bati eman genion batetara nahiz bestetara nahi gendukeanok konfiantzazko botoa eta botoa eman ez ezik, eskabide heresia egin ere bai, urte ta erdi baten buruan berak Euskara Batuarako egokien leiritzana eman lizagun. Zin egin genduen, horretaz gainera, guztiok, batetara nahiz bestetara nahi gendukeanok, urte eta erdi horren buruan eman lizagukeana onartzeko...».

Urte eta erdiko epea bukatu delarik (guztiok bidali ahal izan dizkiote beren eritzia epe honetan) hitzegin dezala eskatzen diogu mai-suari eta bere ustez euskara idatzial nola behar lukean agertu dezagula.

Mintza dadila arren, eta erakutsitako bideetatik jarrai dezagula guk aspertzeko lanean. Era horretan batasuna lortuko dugulakoan, itxaropenez beterik zai gauzka.

Iñaki Azkune

Lantegitik

TEKNIKA

Gaurregun gure lantegietara begira, aldakuntza sakonik ikusten dugu lanaren antolaketara dela eta abar. Izan ere, sistemak lehenean dihardu: irabaziak ugaritzeko, behar dan kapitala erein eta lanari ahal den etekinik gehiena atera. Garai batetan, makina ez zegoen hain landua, koste txikiko makinaria zenduen, giza lanaren baitan zegoen gainontzekoa.

Inbersioek gorantz jo zuten bezain laster, argi indarraren bidez, eguneroko lana luza zitekeala ikusi zutenean, produzioa hogeitalau ordutan iraun eraz zezakeala ohar-turik, errelebotan lan egin eraztea eta abar lortu zuten kapitalistek.

Azken urte haueta, ordea, lan antolaketara aldetik zuzendu dute aurrerabide pausoa. Taylor eta Gilbreth, hasera eman bazitoten eman, geroztik, jarraitzaile leialik sortu da, sistema berriak lantegietan ezarrazteko.

Produktibitatea eta teknika arazoa estudiatu eta arakatu izan dutenek, bost pauso edo maila berretzen dute, lanaren eta produktibitatearen egitura:

—Lehen momentua, industriaren sorreran dagerikun lantegi mota. Kapitalizazio handirik gabea; langile ordu luzetan lan egitera behartua dago. Legeak hamabi edo hamairu orduko lan aldia agintzen du.

—Industriak hazten doazkigularik, lanari buruz egindako estudioak baliatzen dira zenbait puntutan. Langileak lan egitera eragiteko, primak banatzen dituzte.

—Langilea behartu ezezik, teknikak orobat bereganatzea erabakitzen da. Langilea saritzea ez da nahikoa, lantegia teknika arautan antolatzea beharrezkoa dela deriztee.

—Lan egiteko era aztertuz gero, fruitua, produktoa estudiantzen dute. Inbestigazioari leku handiagoa daimote.

—Automazio bideetik abiatzen dira, lantegi osoa goi mailako teknika aurreraparen baitan ipiniatz. Hemen aipatutako pausok azertu ondoren, non gauden eta noruntz goazen antz emanen diogu. Lehen maila gainditua dagoela guztien begi bistan dago. Gure arteko lantegiak, bigarren eta hirugarren mailatan daude. Beraz nondik jo ikusten da, eta oraindik bide luzea gelditzen zaigula ere bai.

Baina, beste zenbait laterritan egin direnak, lortu diren aurrerapenak ez ditagula nolanahi guregana. Izan ere, orain artean gai honetan langileak ez du hitzik ateratzeko biderik eta egokierarik izan. Ez da ezertarako bere iritzi haintzat hartu, ez da behar bezala giorrik gertutu. Azken urte hauetan zenbait huelga eta haserre, teknika eta lan giroren gorabeherak direla bide. Sarritan langile batzuek, kronometradore eta teknikakoak, beste langile batzuen aurka ipini izan ditu sistemak. Ez da elkarriketarik izan, eta egia esan ez du horretarako biderik eman.

Batzuek guztia planifikatzen dute, pentsatu eta erabakiak hartzen, zuzendari eta goi teknikakoak dituzue. Lenin ere, ederki oharatu zen gai honetaz, eta zapalkuntzaren ezagurri bizi dela dio.

Lantegi egiturak, gogor handitu eta desarrailatu diren industrietan, langileak sakabanatu baino ez ditu egin, pertsonaren egitekoa erabat mugatzen dutelako batipat. Begira, eta aztertu, langileen harremanak zeinen bakanak diren...

Zer esan bada? Teknikarik ez ahal dugu onartu behar? Garai batetan langileek makinak desegin zituen bezala, guk ere teknika berriak birrindu behar ote?

Ez, egia esan, teknikak, berez, ez dute gaitzetezko ezer, alderdi onak baizik. Teknika, ordea, noren zerbizuan dugu? Nor da teknikaz gehien baliatzen dena? Alcaín-Lacallén hitzak erderaz ipiniko ditut: «no se trata de técnicas clasistas, sino un conjunto de técnicas aplicadas de manera clasista».

Sozialismoaren barruan ere arazo hau aztertzen ari dira. Izan ere, ondasunak elkargoaren esku egonagatik, lana gaur egiten den eran alienabide gerta daiteke, nekea nola arindu, pertsonaren osotasuna nola lortu, eta abar, badago zer aztertzea.

Biderik egokiena? Produzio egituraren zuzendari eta eragile, lantegian eta ekonomia osoaren arloan, langilea ez den bitartean, alferrikako konponketa baino ez da lortuko.

Kapitalismoak, jakina, ez du horrelakorik onartuko.

Iñaki Zubeldia

ZENBAit ga RA 72

BERRIAK

● Abenduaren 18an, Iruñen, Gabon Kanten V Jaialdia ospatu zen. Hamabi kanta ziren azken saiorako klasifikatuak. Hamar gaztelaniaz eta bi baino ez euskaraz, eta hain zuzen, euskarazko biak atera ziren lehen eta bigarren.

Lehenik, «Gau erdian soñua» deritzan kanta. Kantari, «Unal Irukoa». Hitzak, Jose Salaberriak prestatuak, eta Peru Artetxek moldatutako doinua. Bigarrenik, «Bidea ba da», Xabier Madinak irabazia du kantari onenari eskainitako sari berezia ere.

● Gabonetan, «Olentzaroa» kaleratu zaigu Euskal Herriko zenbait herritan. Baina inongo «Olentzaroa» aipatzekotan, Nafarroakoa aipatu beharrean gaude, Nafarroako zenbait herritan galduta zen ohitura berriz berpiztu bait da.

Aurten, Aoziz, Zangoitze, Mezquiriz, Lesaka, Bera, Alsasua, Etxarri Aranatz, Lakuntza, Arbizu, Lizarra, Tafalla, Leitza eta Iruñen iritena da Olentzaroa. Behin eta berriz esan dezakegu, Nafarroan eta nafartarengan dugula itxaropenik bikainena.

● Gasteizen, Abenduaren 24, 25 eta 26an, eratua izan da Euskal Diska eta Liburuaren II Azoka. Honako azoka hau «Manuel Iradier» elkarteak eratua izan da.

● Arantzazuko (Arratia) antzerki taldeak, Gabon egunean eta Bilbon, Pedro Barrutiaren «Gabonetako ikuskisuna» deritzan teatroa aurkeztu zuen.

Pedro Ignazio Barrutia, Aramaio-ko Ibarra jaioa (1682-1759), Zuberoako pastoraletatik at egun eza gutzen den lehen euskal antzerki lanaren egile dugu.

«Gabonetako ikuskisuna» delakoari dakozkiokeen kanta saioak galdak direnez gero, Gasteizko «Ara-ba» deritzan koruko zuzendari eta Aramaio-ko seme den Sabin Salaberriak moldatuak ditu kanta berriak. Kanta hauk Arratiako «Ohiartzunak izeneko taldeak kantatu zituen.

● Donostiako egunkari batetan, Orioko herriari dagokion sailean, irakur ahal izan dugunez, hizki handiz irakurri ere: «Ori. Por nuestras calles saldrán este año la Jaitza y el Olentzero».

«Jaitza» emea eta «Olentzero» harra, ez du askorik pentsatu Orioko albistariak. Besotik elkarri helduta kaleratu ez dituenen...

● Urtarrilaren 9an, egundainoko harrijasotzaile saioa izango dugu Azkoitian. Alde batetik Jose Maria Agirre «Endañeta», hamabost arruako (187 1/2 kilo) harri kubikoarekin. Bestetik, Dimako Jose Yurrebaso hamairu arruako (162 1/2 kilo) harriarekin, kubikoa hau ere. Harrijasotzaile bakoitzak, bost minutuko hiru txanda egin ahal izango du. Txanda batetik bestetara zapi minutuko atsenaldiarekin. Orain arte hamabost arruako harria probatan erabili duen harrijasotzaile bakarra «Urtain» dugu. «Endañeta» 75.000,— pta. jokatzen ditu. Yurrebasok, ordea, 100.000,— pta. Arrisku gehiago bizkaitarrak, kilo guttiago baina.

AIPAMENAK

● Bizkaitik datozkigu «Basarri»

eta guk bukatutzat genduen arazo batez. «Basarri» jaunak goitik beharako esku zabaletasunez amaitu zuen, guk behetik gorako isilunez erantzun. Irakurleak du geroztik hitza. Zertarako gehiago astindu?

Hala ere, gu Bizkaiaz baliatu omen ginen (Bizkaiaz eta apurtxo bat gehiagoz, uste dugu) «gure arrazoiak aurrera ateratzeko», eta Bizkai horretako aldizkari bat datorkigu, guk esanak esan, «Basarri» jaunarekin duadela haiek adieraziz. Ederra erdikulua egin duk «Amatiño» jizago horrek. Samara egin deuek. Alde batetik gipuzkoarrek harrika, bestetik bizkaitarrek babesik ez, hileak eginak dituk kaskajo horrek.

Gertatuak gertatu, eta bizkaitarrek ere gurekin bat ez bide datozenez (?), ezin dezakegu beste-rik pentsa (eta barkatu bat zatotzenok) horrenbeste txotxoloen artean Deba bailadakoak garela deklinabidearen aldetik euskara jatorra darabilgun bakarrik, eta beste-rik uste duena eman bitza bere arrazoiak.

Sasoi hartan, Ondarruko seme, «Agur»eko gramatikari eta euskaltzain den «Kamifazpi» jaunak guri arrazoi emanez idatzi zigun, eta beste zenbait puntutan argitasun gehiago ezarri ere. Kartaz ez-kertu genion sasoi berean. Orain ordea, beste «Agur»eko batek arrazoi hori ukatuz azaldu zaigu. Danetarik iritziak daude ba Bizkaian barrena, bai eta «Agur»en bertan ere.

Bizkaian, «Mallabi-tik», «Mungit-tik», «Mañari-tik», «Ondarru-tik», «Plentzi-tik», «Arrati-tik» esaten omen da. Eibarren bertan ere «Matxari-tik» esaten omen dugu. Bai, ez zaio arrazoirik falta (?) Badakigu hori. Baina ez hori bakarrik. Beste hau ere badakigu, alegia, «Mallabi-n», «Mungia-n», «Mañaria-n», «Ondarru-n», «Plentzia-n», «Arratia-n», «Matxaria-n» esaten dela, gehienetan bizkaierazko fonetismoa lagun dela noski. Badirudi ba, nork bere arrazoiak bereganatzeko ez duela komeni zaion atziki-a aukeratzea baino. Baina hau joko merkea da. Hau ez da irakurleari adarra jotea baino. Irakurleari alderdi biak erakutsi behar zaizkio. Ez bata bakarrik.

Idiari adarretik eta gizonari hitzetik, esan ohi da. Adar guztiei, edo-ta barkatu, hitz guztiei oratu ezinean, har dezagun bat adibidez, eta gainera guri «komeni» ez zaigun atzikiarekin. Alegia, nola izateke, «Arrati-tik» ala «Arratia-tik»?

Gu, egia esan, behin baino ez gara Arratian izan, eta egun ginen sasoi hartan ez ginen arazo honez arduratu. Baina, txokatu egiten zaigu txokatu, «Agur»en irakurtzen dugunez Arratiarrak «Arrati-tik» esatea.

Otxandio ordea, polito ezagutzen dugu, eta Otxandio Arratiatik dozena bat kilometrorra dagoelarik, ez da bertan sekula entzun horrelakorik. Otxandiotar batek beti esango du «Arratijatik», «Arratijara» eta gainontzekoak, haientzat ez bait da «Arratia», are gutiago «Arrati», «Arratija» baizik. Horrez gainera, oker ez bagaude, eta ez gaude, Otxandion badago «Arratijako Zubije» izeneko zubi bat. Eta areago, Azkuek «Arratiatik» idatziko du eta ez «Arratitik».

Bestalde, Bizkaian «Donostiak» eta «Getaria-tik» esaten dela aitortzen du. Baina izen horien berri, belarriz baino, erdaraz irakurtzearen gatik omen datorkio herriari. Nork bere inguruko herri izenen «a» delakoa baztertuz eta urrutikoena utziz.

Gu ez gara hemen hasiko kontra esaten, Plentzia edo Mungia Donostiak urrutit dauden ala ez, baina mutilak, gu ez gaituk Plentzian bizi, Gipuzkoan baizik. Eibartarrak behintzat, edozein igandean gaude Ondarruko tabernetan, Zumaiko hondartzan, Getariako kaian edo Endoian ehizatzen. Donostiaz zer esanik ez, nahi eta nahi ez ere, gure hiriburua bait da. Ez guri urrutiko ipuinekin etorri.

Bestalde, Bizkaiko Plentzia aipatzen denez gero, guk Deba bailadako Plentzia jar dizaiokugu aurrez aurre. Plentzian bertan eta inguruko herri guztietan, «Plentxiatik», «Plentxiara», «Plentxian», «Plentxiako», «Plentxiaren» esan

ohi dugu. Tokitan gelditzen zaigu ba aipatutako urrutiko teoria bakan hori.

Gu Bizkaia aipatzen genduen arazo honetan eredutzat, gure iritzi eredu bait da, edo-ta bait zen (itxura denez Otxandio eta Deba bailadakoak bakarrik jarraitzen dugu kementsu). Mugaz handikoek badute jakina, hego aldekoek zer irakatsi. Gipuzkoarrek gainontzekoei ere, dudarik ez. Eta ere berean, bizkaitarrek gutienik «a» itsatsia- ren berri zer irakatsi dugula deritzagu.

Bizkaitarrek, herri denetan berdin ez bada ere, «anaiarik», «gazteriarik», «atxakiarik», «lotsarik», «arnasarik», «makiliarik», «zikinkeriarik», «azeriarik» etab. esan ohi dugu. Bizkaitarrek, geure euskalkiaren nortasunez baliatuz, ez dugu azken «a» hori gipuzkoarrek bezain erraz galdu. Eta hain dugu gure jenio hori gure baitan sustatuz, erdaratik jaso dugun zenbait hitzerekin ere berdin berdin egiten dugu, azken «a» delakoa jan gabe, hots, «eliza bat», «familia bat», «parrokia bat», «feria bat», «erromeria bat», «gauza bat», «historia bat», «polizia bat», «teoria bat» etab.

Honako «a» gordetzearen zentzun aparteko hori bere berea du bizkaitarrak, bai toponimian eta bai gainerako hitzetan, eta bizkaitarren arteko bizkaitarrenek honi ere uko egiteak harritzen gaitu. Zentzun mugigaitz hori medio dela, herri izenen deklinabidea inork ez bestean erabiltzen bait du bizkaitar euskalkiak. Bai jatorrizko euskal izenetan, bai eta sustraiz edo jatorriz euskal izenak ez direnetan ere (Bitoria, Donostia, Plazentzia).

Zergatik eze, behingoa amaitzeko, nola izen Bizkaiko eta non nahiko herrien izenak, zoriarekin Herriak (Deba bailadakoak akademi-koak gara itxura denez) maisua- renak egiten hasi aurretik, «Ondarru», «Ermu», «Berriatu», «Mañari», «Bedi», «Arrati», «Bernagoiti»? Tira mutilak!

Hitzegiterakoan ba, bakoitzak egin dezala gura duena, ahal duena, edo nor bere euskalki zerak agintzen dion eran. Baina idazterakoan, izen osoari atzikiak ezarri eta kito. Gauza garbiagorik...

● Campostelako Apezpikua zen Quiroga Palacios hil dela eta, Galizia osoa apezpiku berriaren zain dago. Nor ote? Bada ezpadan, honako hau aurrez esana du Galiziako egunkariaren batek, alegia: «Apezpiku berriak, dena den, galiziarra behar luke izan. Artzainak herria ezagutu behar bait du, ezagutu eze- zik, herriarekin bere hizkuntza ber- berak hitzegiteko gauza izan.

● Galizian bertan ginen behin, Pontevedra eta Orense arteko mugan, Mondariz herrixka entzuna- ren hauz batetan. Baserri giroa. Mahastia non nahi, Hiruzpalau etxe doi doi, eta emakume bat haitzu- rretan. Alboan, «cruceiro» baten babespean, ermitta tiki tiki bat. Ez ginen bertan sartu. Baina bertatik zetorkigun abots hotsa garbi asko entzuten zen. Ume algarra eta nor- bait dotrina irakasten. Gaztelaniaz irakatsi ere. Euskal Herriaz oroitu ginen.

● Galizian ezezik, Nafarroan ere, Dorrauko apaizak esan duenez, Eli- za ez omen da euskal ikastola (zer karreratan ikasi ote du?), eta «ez duela euskerari batere kalterik egi- then elizan erderaz itxi egiteak». Bapo, hori esateko bai ez dela inol- lazko karrerarik behar.

Seguru gaude «clero indígena» delako egunean zilarrezko atabaka pasatuko dela Dorrauko elizan. Baina, jakina, «indígena» delakoak atomozko bonba asmatu duten txinar koittauak edo-ta Madagaskarreko «bantuak» bakarrik izan daitezke. Dorraun ez da oraindik «indígena- rik» jaio. Dorrauko herriarrak kris- tauak dira eta kito. Gainontzekorik ez zaio ardura bertako apaizari. Izan ere, zertaz arduratu?, beste ezerrek ez bait du balio zerura igotzeko...

● Bizkaian Gotzain berria dugu. Antonio Añoveros Ataun deritzana. Nafarroan jaioa eta euskaldun ez den bat. Lau iritzi jaso dugu har- taz. Lehena, Mardileko egunkari ba- tetan irakurria. Hona hemen: «Año-

veros jauna, Espainian barrena eta zorioneko konkordatoatik at, Aita Sanduak berak izendatutako lehen gotzaina da».

Izendatze horri erantzun dio Bil- boko «Consejo Presbiterial» dela- koak. Hots, izendatze aurretik ez zaioa Bizkaiko elizari bere iritzi- rik eskatu. Bestalde, Añoveros jaunak ez omen du betetzen Euskal Her- rian gotzain batek behar lukeen zenbait kondizionamendu.

Erantzun honi erantzun diote be- rebat Bilboko zenbait parrokoen iritziak. Añoveros Gotzain bezala onartzen, bai eta gotzain izenda- tzeko jerarkiak jarraitu duen bidea ere.

Azkenik, Jokin Arostegi, ZERUKO ARGIA beronetan honetaz mintza- tua da. «Zapaldutakoan Eliza izatea omen dagokio gure Elizari; bitar- tean euskerarik gabeko Gotzaiak bialtzen dizkigute Bizkai eta Na- farroara. Añoveros Jauna ez da oraindik Bizkaian agertu; Bizkaian apaiz eta euskaldun asko larrita- sun bizian arkitzen da. Ezin onartu euskerarik gabeko Gotzaiak. Beldur naiz bizkaitar askoren begietarako Ama Eliza ugazama triste bat izan- go ez ote dan. Negargarria bene- tan».

Eta elgoibartarrek esaten duten bezala, eta guk zer esan?

LIBURUAK

● Ez deritzagu gure buruari poe- siaz aipamen triste bat egiteko gauza denik. Aipamena diogu, gu- reak ez bait dira kritikak aipame- nak baino. Inoiz aipamen pertso- naliak nonbait, baina beti ere aipa- menak. Izan ere, gure hastapene- tan nola izan gaitzeko gai, poesiaz, erlijioz, ekonomiaz, artez, zientziaz, linguistikaz, kondairaz, bertolari- tza, soziologiaz eta beste zenbai- tez zentzuneko kritika bat egiteko? Baina irakurleari gutienik informazio soil bat zor omen zaio eta...

Dena den, poesiaz jarraituz, Azur- mendiren «Hitz berdeak» sail honetan bertan aipatu genduen inoren iritziak eman genituen, eta honako honetan ere beste hainbe- ste egin nahi genduke. Seguru ga- de Aita Onaindiaren eskutik prime- ran joan gaitzkeela orainsu argi- taratua den «Goiznabar» izeneko li- buruaren berri emateko.

Aita Onandia, 1930-1936 bitarte- ko sei urtetan nabari aurki deza- kegun olerkari eskolakoa dugu. Or- dukoak ditugu, Lizardi, Lauaxeta,

Orixe, Loramendi, Jautarkol, Tapia- Perurena, Markiegi, Zaitegi, Gazte- lu, Erkiaga, Jakartajarena, Loidi eta Agirre. Geroxeagokoak berriz, Salbador Mitxelena, Nemesio Etxa- niz eta Bordari.

«Mundua aurrera doa, abiada ika- ragarrian; orduko poetak ordukoak kantatu eban. Gaurkoak gaurkoari dagokiozan gizarte-auzi, buru-auste- eztabaida ta gaiñerako problemak kantatu bear ditun lez» (A. Onain- dia).

«Ordukoak, eta betikoak, dira be- rritz gaiok: goibarru kezka, maita- suna, aberria, gertakizunak eta ola- koak» (A. Onandia).

«Mami hau gizona da, betiko gi- zona, eta betikoa delako gaurkoa ere, gaur ez atzo bezalakoa. Edo behintzat atzo bezala ikus ezin ge- nezakean» (J. Azurmendi).

«Gaur ez dogu bitxikeririk gura: barruan daroaguna labur, arin ta egiti —gordin be bai— argi ta gar- bi esan eta kitu. Joera au eska- tzen dausku, antza, gaurko kultu- rak, gaurko teknikak. Pentsakeraz be ortan jardun nai. Ederto! Baiña zentzun barik jokatzea lizateke, be- ste barik, lenagoko joerak baztertu nai izatea» (A. Onandia).

«Dana dala, emen dituz, irakur- le, ogei urte barruan eginiiko poesi- lanok. Beste ogei urte igaro dira aurrezkerio. Ez ete dabe gaurkora- sunik? Euskal erri erdiarentzat nik baietz uste. Igarotako egunak abes- ten ditut, ekarri euskuezan poz atse- gin eta negar-zotiñakaz» (A. Onain- dia).

GOIZNABAR · Olerki Bilduma 1929-1950. Olerki. Aita Onandia. Bil- bao 1970.

OHAR BAT

Joan zen astean, «Principe de Viana» instituzioak «Linguae Vasconum Primitiae» izeneko aldizkari bat argitaratu ohi duela esan genduen. Astakeria hutsa, noski. Loari denbora lapurtzearen ondorioa. «Lapsus» horietako bat. Gauza as- ko buruan eta makinaz idaztera- koan okerreko erregistroari amain eman.

P. de V. delakoak sortutako al- dizkariari «Fontes. Linguae Vasconum. Studia et documenta» deritza. «Linguae Vasconum Primitiae» berriz, 1545 urtean «kasualidadez» agertutako liburu arraro samar bat da.

AMATIÑO

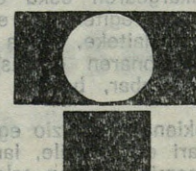
Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

INDUSTRIAS TAJO, S.C.I.

— Moldegintza

— Beroa onartu lezaken plastiko-lana

Aranguren Ind. Auzoan

OIARTZUN (Gipuzkoa)

Urrut.: 356940-41-42

Washington-go antolamendua

Abenduaren 18-an, Washingtonen, hamar erresumetako finantza-ministroak akordioa heldu ziren.

Antolamendua, erabaki eta neurri multzoa dakar. Zenbait xehetasun eman aurretik, ager dezagun zein xede izan duen diru-antolamendua eta sal-erosketako akordio honek.

Washingtonen zabaldu zen Agiriak berak honela dio bigarren puntuan: "Nazioarteko diru-tajuketak finkatzea, eta nazioarteko komertzioaren hedamena segurtatzea, dira erabaki ditugun neurrien xedeak".

Egia esan, inork espero ez zuen antolaketa hori, zerak eragiña izan da, zailtasun gabe, hots, beldurrrak. Bidezko beldurrrak, noski. Nixonek abuztuaren 15-an hartu zituen erabakiak, izan ere, Mendebaleko ekonomia guztiaren zuzen ziran, USA-k bere ekonomia berrazartzen eta babesten badu, hau da, kanpoko erosdurak gutxitzea bada, Europan eta Japonen berealdiko jaustia eta langabezia heldu da. Hain zuzen, Nixonek, gogorren eta indartsuen jokoa ateratu du. Atzerrietako merkatuetatik Ameriketako USA-ra datozen merkataritza zerga emendiozko bat pagatu beharko dute muga iragan ahal izateko: % 10-ren zerga emendiozkoa, alajaina. Japonen eta Europako produktu anitzi USA-ko atek giltzatuak gelditzen zitzaizkion. Eta Mendebaleko ekonomien gailfiera larrune beldurgarria hedatzen hasia zen...

Beraz, gorago aipatu dugun bigarren puntuaren mamia, zuzenago eta argiago legoke honela: "Nazioarteko salerosketaren hedamena segurtatzeko, diruen arteko tajuketa antolatzea eta finkatzea, erabaki da".

"Washingtongo antolamendua" ba ditu beste atal batzuk ere, baiña hemen puntu bati lotuko naitaio hots, "diruganbioek duten egitura eraberrituari".

Agiriaren hirugarren puntuak hau dio: "Ministroek eta Banku gobernariak diru-ganbioen egitura berria antolatzea erabaki dute..."

Ager dezagun zer dagoen esan illun horren mamian.

DIRUEN ARTEAN "BERDINTASUN" BERRIAK

Diruen arteko ganbio-neurriak aldatuak izan dira. Dolarra desbaliatzea izan da noski, erdi-erdiko erabaki nagusia. Bidenabar, beste nazional diru printzipalenak, ez desbaliatuak, baizik, aldez, baliatuak billakatu dira, esaterako, yen japonarra, deusmarkoa, florina, franko beljitarra, libera esterlina, franko frantsesa, peseta eta abar.

Diru kanbioen neurri berriak argi eta garbi ager ditezun, eraikidura tajuzkoan emango ditugu.

beljitarak, lehen baiño urte gehiago balio dutela; b) libera esterlinak, franko frantsesak eta pesetak, lehen adiña, berdin balio dutela urretan; eta azkenik; d) lirak eta dolarrak lehen baiño urte gutxiago balio dutela, abenduaren 20-az gero.

Gero iragan "dolarra eta beste diruak" dioten atalera. Hemen garbiro dakusgu, orain —Washingtongo akordioa ondoan—, dolar bat eskuratzeko, beste diruetatik gutxiago eman behar dela. Hau da, dolarra merketu, desbaliatu egin dela; beste diruak, aldez (lira salbu), garestitu, hots, baliozgoratu egin direla. Adibidez, lehen, dolar bat 360 yen-ez erosten zen. Orain, aldez, 308 yen-ez. Lehen 70 pese-

URREA, DOLARRA ETA BESTE ZENBAIT DIRU

URREA ETA DIRUAK			DOLARRA ETA BESTE DIRUAK			
Lehenko balioa (gramotan)	Oraingo balio berria (gramotan)	Alden %-tan	Abenduaren 17-an dolarrrak balio zuten:	Abenduaren 20-az gero, dolarrak balio du:	Dolarra zenbat jausti da, %-tan	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	
Libera	0,0024685	0,12345687	+7,66 %	0,4166	0,3738	—16,88 %
Yen	0,0024685	0,0026576	+7,66 %	360	308	—16,88 %
Deusmarka	0,242806	0,25399	+4,61 %	3,66	3,2230	—13,57 %
Florina	0,245489	0,252264	+2,76 %	3,62	3,245	—11,57 %
Franko beljitarra	0,177734	0,182639	+2,76 %	50	44,81	—11,57 %
Libera esterlina	2,13281	2,13281	—	0,4166	0,3838	—8,57 %
Franko frantsesa	0,166	0,166	—	5,554	5,116	—8,57 %
Peseta	0,0126953	0,0126953	—	70	64,47	—8,57 %
Lira	0,0014218	0,00140766	—1 %	625	581,5	—7,49 %
Dolara	0,888671	0,81851265	—7,89 %	1	1	—

Agiria irakurtzeko eta konprenitzeko gidari zuzena ematen dut:

Lehenik, hartu "urtea eta diruak" dioten atala. Hor, (1) eta (2) habetan garbi dago zera, a) orain, ijen, deusmarko, florin eta franko

taz, orain, berriz, 64'47 pesetaz. Eta abar.

"Washingtongo antolamendua" ba du beste erabaki eta asmorik ere Esaterako, eman ditugun "ganbio-neurri" horiek ez dira mugiezi-

Diruaren "berdintasun" berriak Paris-ko diru-etxean.

nak izango. Itxasoak ondarretan gora eta behera egiten duen antzera, diru-ganbioak ere, merkatu-indarren eragiñera, gora-behera pulunpatuko dira. Hain zuzen, pulunpadura horiei, %2,25 muga ezarri zaiei gorantz nahiz beherantz.

Akordioaren beste puntuak hauek dira: USA, Japon, Kanada eta Europako Elkargoaren artean dauden

komertzio-arazoak konpontzen saiatzea; nazioarteko diru-erakundearen eraberritzea eta honetarako beharrezko diru oinarriak lantzen lehen bait lehen hasia...

—oOo—

Artikulu honetan "antolamendu" honen "azalpena" egin nahi izan dugu, soilik. Sakonera, hau da, susaietara eta frutuetara, ez gera hemen barnetatuko. Denbora izango da, noski, lan horretarako.

Eta bukatzeko, Eguzkialdeko zenbait diruren albiste emango dut.

RUBLOA, URREA, DOLARRA...

Sobiet Estatuaren Banketxeak berak ere —Washingtongo antolamendua dela merio—, rubloaren eta beste diruen arteko "berdintasun" berriak ezarri ditu.

Lehenik, ordea, ubloaren eta urrearen arteko ganbio-neurria ez da izan aldatua. Orain rubloak, lehen adiña urte balio du.

Bigarren: dolarra 90 kopeksekina ganbiatzen zen, lehen. Orain, aldez, 82,90 kopeksekina. Beraz, rubloa (rubloak 100 kopek balio du) baliozgoratua izan da dolarrarekiko. Gauza bera gertatu da, Hungariako forint eta Bulgariako lev diruekin ere.

Besteak beste, rubloaren baliozgoratze honek ondorio hau erakar dezake, hots, ameriketarren salketak handiagoak eta ugariagoak izango dira, eskuarki, sobiet merkatuetan ere...

G. ANSOLA

JOSE ZINKUNEGI' REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUMAK

HERNANI. 4

DONOSTIA

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

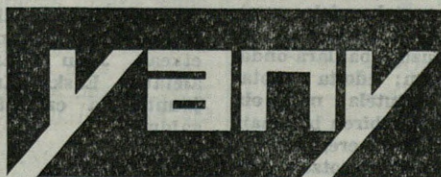
Vergara, 11-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo takite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki ditek merke ta ondo ematen. Fermín Calbetón, 4

DONOSTIA

Sukaldeko Erredizak

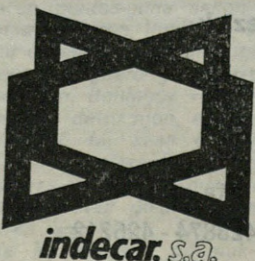
Egillea:

FELIX ECHAVE, S. L.

Apartado, 23

Urrutizkiña: 89 17 54

ZALDIVIA (Gipuzkoa)

indecar, S.A.

(Industrias de Carpintería Mecánica)

- Etxegintzarako aroztegi lanak. Etxe barruko eta kanpokoak.
- Euskalerrian zear, etxegilleek gogoan artzekoa.
- Egitamu eta presupuestoak egiten dira.
- Prezioetan egokia.
- Bertako eta kanpotik ekarritako oolak.

Poligono Auzoan, 36

Urrutizkiñak: 361739 - 361153

— USURBIL —

EUSKAL ERRIKO ARTE ERRIKOIA

DORRE ETXEAK

Euskal arkitektura saillean, erakusgarriarik nagusienetakoa, DORRE-ETXEA da. Lau alde oi ditu geienetan, eta orma lodietan saltera batzuen zirrinda estuak ageri dituzte, argibidetzat. Bere aurrekaldea, bi zirrikituz aldeztan du batzuetan. Beste batzuetan, bigarren atea ormari itsatsia erakusten dute, Astigarribiako "Etkezabal"en bezela. Oñatiko Olakuan ere, oraintsu agertu da onelako zerbait. Bigarren sarrera ontara, zurezko ixkillaretan zear iritxi zitekean, noski. Edo-ta arrisku aldietan jaso zitekean zubiaren bidez gordeko zan, nunbait.

Dorre-etxe auek gaztelu-erlaxez burutuak daude goi aldetik. Erdetaz "almena" itzez ezagutuak dira gazteluetako erlax oiek. Lau izkina gordetzeko alako murrullu-gordailuak ere izaten dituzte, erderaz "cubo" izenez ezagutuak. Orrez gainera, bazituzten ere alako sapaillu irtenak etxeurrean eta gora samar. Auek etxeoko atea obeto gorde eta zaitzeko izan oi ziran. Etsairik atera urreratzen bazan, sapaillu oietatik asten ziran etsaien gainera ariak, geziak, olio ta ur irakiñak eta su gaiak botatzen. Murrullu auen ondoren, beste irten batzuk ere asmatu zituzten, arriz egindakoak eta azpia saieteraz zirrikatua zutenak. Auetan gordeagoa gelditzen zan barruan zegoena.

Gaztelu auek, txikiak ziran. Gaztelerrian, Leonen, Extremaduran eta Andaluziako gazteluak aundia goak ziran. Badira ala ere, gaztelutik kanpora beste ormatzarrik dituztenak. Eta gordeago oraindik gelditzen ziran putzuz inguratuak zeudenak. Kanpoko orma oiek kenduak dira gaur eta banaka batzue tan bakarrik agiri dira orma oien aztarnak. Onela gertatzen da Baztanen Ursua etxean. Putzuaren arrastoak ere agiri dira bertan. Zeraingo "Jauregi"k ere aztarna berdinak ageri ditu. Etxe gutxitan, arrizko ormen gainean, zurezko paretak ere jasoak ikus ditezke, baiña bakanka bakarrik.

Gaztelu auetako gainek ogei metro goiera geienaz izan oi omen zuten. Ta goiera ori, dorre-etxe gutxi iristen zuten. Teillatuak, izenak adierazten duten bezela teillaz estaltzen zituzten; baiña baziran arlosaz estaltzen ziranak ere. Aldi artako ermitak eta elizak ala oi ziran, arlosazko teillatuz burutuak. Ormek bi metro eta geiagoko lodiera izaten zuten sarri. Urraul Garaian, ikus ditzake onelako "dorre-etxe" bat, bere oinarrietatik gora metro eta 90 zentimetrotako lodiera-dun ormaz jasoa. Irurozkiñen erriko plazan ikus ditzake era ontako etxe bat. Eta arritzekoa dana, oraindik an du sarrerako atea, puntu erdiko makoarekin, eta neurri

auekin: zabalean 0,48 zentimetro ta goieran, 1,40 zentimetro besterik ez duana.

Dorre-etxe auen asiera, oso antziñakoa degula dirudi. Fausto Arozena jaunak, Jimenez de Radaren-gandik jasota, esaten digu ortaz zerbait. Gipuzkoa Castillarekin elkartu zanekoa aipatuaz, dore-etxe eta leku batzuek argi eta garbi ematen dizkigu. Milla eta berreun-garren gizaldian, erregek beretzat artuak ziran leku oien izenak ematen dizkigu: delako Aitzorrotz, Feloaga, Elosua, Fuenterrabia, Beloaga, Zegitagi, Aizkorroz, Asluzea, Arzozia, Gasteiz zaarra ta abar.

Nolanai XIII garren urtean, an zeuden lekuko bezela jasoak, errialde aietako gerrate askoren ondare bezela. Erromatarren eta godotarren gerrate ingurukoak ote dira? Ez det uste; batez ere, Gipuzkoan eta Bizkaian ikusten diran dorre-etxeak ezin zitezkeen gerrate aietatik sortuak izan. Lur aietara ez baitzan alako gerraterik urbildu. Nafarroan eta Araban, bai, gerrate alien txipritziñak elduak izan ziran.

Gipuzko eta Bizkaian, barruko eta gudaketetatik sortuak izan zitezkeen. Ala Ganboatarren eta Oñaztarren arteko burruka eta liskarrak etxe alien sorrera-bide izan zitezkeen. Asiera artako dorre-etxerik ez zaigu inun gelditu. Eta ondakinetan, Elosuan eta Aitzorrotzen arkitu diran arrastoez, ez degu arri landugabea eta morterua besterik atera. Intxurren bai, Jesukristo baiño lau gizaldi leenagoko ondarreran, badakigu orrelako arma-lekua bazala Ordutik asitakoak ote dira "dorre-etxeak"? Ikusteko gaude oraindik esan au, ezer erabaki baiño leen, batez ere Kantauri aldeko lurraldeetan.

Dorre-etxe oien kontuak, jakiteko, or dauzkagu XIII garren gizaldiko batzuk. Eta andik geroakoak ere, aztertzeotan dauzkagu. Ondo begiratu ezker, gaztelu oiek leku goitietan eta baillara arteko igarobide erreenetan jasoak ditugu. Beraz, ez gerraterako bakarrik; salmenta eta gizonen artu-emanetarako ere jasoak izan zirala esan dezakegu. Orduan, giza-emakumeak oiñez naiz zaldiz ibilli oi zirala, ez degu aaztu bear. Baiña gai au aztertu bearrezkoa da, baletz biribilik botatzeko.

Nik baiño leenago, beste askok esan izan du, gaztelu oiek ez zirala gerraterako erosoak. Izan ere, or ikusten dituzu, baillara-ondetan ibai-ondotan; edo-ta errotaren bat urrean dutela, naiz ola zaarren inguruan. Zubiren bat, naiz kaltzada zaarren bat ere, izan oi zan orrelako etxeak jasotzeko go-goa sortzen zutenak. Ermitak ere,

izan dute urbil dorre-etxeren bat.

Onela etxe oien jabeak sal-erosketa jabe egiten ziran. Burnia eta iriña beren eskuetan zeukaten; elizetako patroik egin oi ziran; mendi eta baserriak ere berenak zituzten. Ortik egiten ziran gizarte artako jaun eta jabe, politika-arazotan nagusi eta orduko diruketa bidetan aisa zebiltzanak. Or dituzu Astigarribiako "Altzolaras" eta "Jauregi" izeneko bi onelako etxe, gaztelu oien eredutzat.

XIV ta XV garren gizaldietan, leen aipatu ditugun Oñaztar eta Ganboatarren arteko gerrateak, kontuan artzekoak dira. Denbora aietako Aide Nagusiak, erria beren atzaparretan lotua zeukaten. Erriak, bere aldetik ANAIDIAK sortu zituan, erregeen laguntzari eskerrak. Anaidi aiek ondatu zituzten jauntxo gerra-zale alien etxeak. Azkenean, Enrike IV garrenak, 1457 an, erbestetara bialdu zituan gerra-zalerik amorratuena. Ta Fernando Katolikoak beste gaztelurik jasotzea debekatu egin zuan.

Onela, XVI garren gizaldi-erditik aurrera, dorre-etxeak beste aldaketa batzuek izan zituzten, giro berriari egokiago zetoziokionak. Geienetan lehengo bizitzak, leen bezela arrizkoak iraun zuten, baiña andik gorakoak bota ondoren, arriluzkoak edo zurezkoak biurtu ziran. Arrezkerokoak dira oraingo leio zabal eta sapaillu agiriak, eta bi naiz lau aldetara ixuriak ziran teillatuak. Gainak, leengo "almenen" ordez, teillea zuten aterpe gainetako. Andik aurrera, ez zan leen bezin dorre goitirik jaso.

Aldi ontako ereduak, ugari ditugu or-emen. Aietakoak dira, noski, Nafarroako Girgillanonek ikusten degun Etxarren izeneko gaztelua; Zumeltzegiko dorrea, Oñatin; Berriatuko "Arantzibia"; Donamariako Jauregi; Abadiñoako Muntzaraz; Zumarragako Jauregi; Oartzungo Iturriotz, Zestuko Lili-jauregiko etxea ta abar eta abar...

Orain, dorre aiek nekazari-etxe egiñak dauzkagu leku askotan. Leengo egituretatik or gelditu dira etxe auetan, ikulluak bee aldean; sukalde eta beste gelaren bat, leengo bizitzan; eta bigarren bizitzan, gizategia eta lo-gelak. Ganbarak goienan, gaur mandio biurtuta, ale eta belarra gordetzeko.

Ontara etorri dira gure aurretiko burrukalarien jauregi eta etxeak. Joan ziran gerrate-oiuak aietatik; Euskal Erriko pakea eta jauntasuna ez ditezela bein ere galdu.

Etxaniztar Nemesio

Donibane Garaziko Arresiak

Baserraren alde
EUSKAL ETA ERRIAL

Caja de Ahorros
Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)
Avda. de Francia, 1
— IRUN —

DEMAG
RICHER

Comercial *Pagano* S.A.
COMERCIAL DE MAQUINARIA

BIURRARENA

- Exkabadoraen salketa eta konponketa.
- Karga lanetarako kutxare bereziak.
- Konponketak bertan egiten dira, ekar-eramaten ibilli gabe.

Landola eta ofizina: Zamalbide Auzoan
Urrutizkiña: 354034 - 35 **ERRETERIA**

Salmenta: Ergobia Auzoan, 2
Urrutizkiña: 35 92 07 **DONOSTIA**

B

Forward
MAKINAK

Etxegintza eta Industriadako Salgai Bereziak

- Hormigonarak
- Gruak
- Konpresoreak
- Ura txukatzeko bonkak
- Andamio elebadoreak eta abar

Isabel II, 4-bajo

Urrut.: 423874 - 426212

DONOSTIA

1971

Hirurehun eta hirurogeita bost egun iragan dira, eta munduan zehar gertakizun berdinsuak aztoratu dituzte gizonek. Dolar-aren nausigoa kolokan berjarririk U.S.A.aren boterea gaitzetsia izan da eta bide berrietatik abiatu da. Maoren «Perezko tigrea» katu bilakatu da, eta Bengalako hilketaren bizkarretik Maok errotu eta zabaldu egin du bere politika internazionalaren alorra.

Guk euskaldunok hemen EGIN dugu beste urte bat. Iraun ez ezik bizitu eta bizkortu ere egin gara. Bide aski ibilia dugu eta beste bat hastera goaz. Presaka eginikako leerro hauek eman nahi ditut joan den urteaz ditudan zenbait iritzi eta gogoeta.

LITERATURA

Literatur alorrari dagokionez oparoa izan da joan den urtea. Gauza ugari eta onik argitaratu eraman da. Ikus ditzagun motaz mota literaturgintzaren obra aipagarrienak.

NOBELA

Anjel Lertxundik merezi du hemen tokirik lehen eta dotoreena. AJEA DU URTURIK nobelak, utopiko izanik, kronika baten errealtismoa ere badu. Hain zuzen ere Lertxundik dizkionak egungo Euskal Herriaren sobra errotuak dira. Egungo errealtateari auteman dio, eta berari itsatsia erne da nobela hau. Noski, euskaldunok kontzientzia maila desberdinak ditugu eta bakoitzak bere gisara egiten dio so Euskal Herriari; hau ezin bestekoa dugu, baina bidenabar esanen dut kontzientzia mota desberdin hauen aurrez aukera bat egin behar duela eta hain zuzen ere aukera horrek politikoa behar du izan, hots literaturak ere pedagogiatik zer ikasirik asko du. Beraz, Anjeli (Anduri) esanen nioke gogora dezala pedagogi alderdi hau, eta sakondu ere sakondu dezala bere Herriaren espiritu agor eta ulerkitza. Bestalde, eta nobelarekin jarraituz, aspaldi honetan zai gautza D. Peillen-en nobelak noiz argitaratu ote diran. Editorialaren eskuetan omen dira. Noiz arte...?

POESIA

«Poesia asko egiten duk Euskal Herrian. Gehiegiti... marikoitzen ari gaituk euskaldunok», honela zion batek. Baina ez dut uste nik, geure poesiaren ugaria ulertzeko seksual ikuspegiak behar dugunik. Areago, uste dut gure literatura ezosatu eta humila dela oraino, eta hargatik egiten dela gure artean poesia-rik sobra.

Poesia literaturaren hastapena da, hastapen orokorra, ordea. Hau esan nahi dut: poesiaren funtsean literatur alor guztiak kaketzen dira. Poesiak ase egiten du. Hutsa bete, eta zuloa estali. Poesia osasun eta gaitza da. Osasun, Herri baten ekspresio jatorra denez, HITZA bere osotasunean esan eta egiten du-lakotz. Gaitza da, HITZA esan ondoren mutu gelditzen garelakotz.

Poesia ugari argitaratu da aurtengoan; eta arnas argi dakusagu geure literaturaren pobrezia eta balioa. Autore bakoitzak eta agian poema bakoitzak funtzio besberdin bati erantzuten dio. Geure poesiak badu funtzio estetiko, politiko, seksual eta literarioak, baina poesia gutti da funtzio alderdi gailentzen duenik. Nirekiko M. Lasaren poemak bete naute gehienik. Laket zait haren pentsa-guna sakon eta aberatsa. Beraren imajinak, uraren ezkoa dutenak, salitrearen gisara sentipen eta gusto gozo-garratza erasten dute. Behingoz «Getariako Baudelaire» deitu nion, eta hartan irauten dut. M. Lasa Euskal Herriko bizpauru poetetarik bat dugu. Agian bakarra da funtzio guztien gailnetik hastapenetan gelditzen dena. Oteizaren eskulturak, Sistiagaren filma eta M. Lasaren poemak ez dute HITZIK bortxatzen, preistorio haizeak dakazkite.

ANTZERKIA

Antzerki arloan berriz, NOIZ obra nabarmendu da beste guztien gainetik, batikbat bere antzetzeko eragatik.

Ene herritar den I. Begiristainen GIZON, APAIZ ETA LANGILE obrak Euskal Herriko zenbait arazo nagusi gogoratzen daukigu. Antzerki hau garaien garaiko lekuko da eta jator baliatzen da antzerki klasikoaren teknikaz.

Baina agian, ez dugu euskaldunok teatro jatorrik. Pastoralak irakasten daukuten antzerki moldeak ez dugu gaurkotu. Gure antzerkiak gaitz bat badu eta da: errealtismo arruntzia. Norbaitek esanen dit hori es dela gaitza, birtute baizik; baina halakoari ihardetsiko nioke artzintzaren eitea ez dela errealtatea bere arruntan adieraztea, baizik eta errealtatea bortxatu eta bide berrien asmatzea.

ENTSEGU

Entsegu alorrean, behar hainbat ez bada ere, argitaratu da zenbait lan. Sarasolaren liburuia izan da zalapartarik handiena atera duena. Premiazkoa genduen ikuspegi zabal eta orokor (sintetiko) bat gure literatur osoa besarakatuko zuena; eta alafede zabala da Ibonen ikuspegi; bat baino gehiago aztoraturik gelditu da bere analisis ezagutu ondoren. Sarasolaren azterketa zabal eta luze denez, hutsuneak eta zuloak baditu. Berak dionez monografiaren eskasia nabarmena da; eta halaber zion J. Azurmendiek ere ZERUKO ARGIA beronetan Iboni egin zion kritika luzean. Gure historiari jende asko ari da saiketan. Baina beldur naiz bakoitza bere alderditik ez ote garen ari. Dena dela I. Sarasolaren liburuaren baliotarik bat zera da: geure historiari, eta konkretuki geure literaturaren kondairaz dugun ezagupide motza salatzera.

Gurutx Ansolaren liburuak aipamen aparta bat merezi du, lehena eta nolabait aintzindari denez. Norbaitzuek min hartu dute G. Ansolak esaten zituanak irakurtzean eta zoritxarrez «Underground» izatera heldu da bere liburuia. Dena den, aski zabaldua da eta non nahi eza-guna eta aztertuta da. EUSKAL HERRIKO EKONOMIAZ liburuia hutsune bat betetzera dator, baina honen ere geure hutsunea zein larria den agertzen dauku. Adibidez ezjakintasun gorria dugu geure antzinako ekonomiaren egitura eta gisaz. Han eta hemen eginak dira zenbait entsegu monografiko, baina agian ezer guttiag egin da oraino zientifiko eta seriozki. Gurutz Ansolaren liburuia lehena da izanzen ote du jarraipenik?

HIZKUNTZA ETNIA ETA MARXISMOA J. Azurmendiren liburuia 1972ko liburuia izanzen da zihurren. Orain gutti ezaguna denez bere arrakasta ez da handia izan. Gaingiroki ikusia dudanez ezer gutti esan nezake hontaz, baina segur nago nahiko hizpide sortuko duela. Agian eta zenbaiten iritzian «Goi mailako intelektuala» zerbait beheragokoa izanzen da, baina honetaz emanen daukitzuet beste zenbait zehaztasun eta iritzi taluzkoago. Dena dela ongi etorri bedi liburu hau, eta bide luzea opa diogu bere abiadari.

EDITORIALAK

Aurtengoan hasi berria dugu ETOR lanean. Hamar liburu argitaratuak citu. Lan asko egin dute Ayerbe eta Lizundiak, arpeduden asko bildu dute (badu hor zer ikusirik «EMILIO» erdi-erromes, erdi-irito eta gutzi langile den Lizaztarrak). Baina oraindik gehiago egin dezake ETOR editorialak, eta batasunaren alorrean hain zuzen. Euskarren basuna lortzeko bide aukerakoa eta aparta da liburuaren bidea.

Euskararen eta agian, Euskal Herriaren onerako eman beharrezkoa du ETORrek urrats nagusi hau. Batasuna berez etorriko da baina berezkoa ere presatu daiteke.

LUR editorialak bere pausajea daruma eta aipagarri jotzen dut berak daraman jokoak Euskararen batasunari dagokionez. Beste editorialek badute hor zer ikasirik.

IRAKUR SAILA ere sendo dihardu batasunaren bidean. Editorial honek ez du suerterik sohera izan, oztopo handiak izan dituanek, zensuraren aldetik, ez du liburu asko argitaratu. Baina datorren urtean lan asko egiteko asmatan omen dira, batikbat ikastoletako liburuak eta lanak argitaratuz.

JAKIN bere alderditik eskas xamar ibilia zaiku, baina jakina dugunez 1972 urtean lan asko argitaratzekotan omen da. Ea! desirak egia bihurtzen diran.

IKASTOLAK

Noizkorako Euskal Herriko ikastola guzien batasuna? Euskualde bakoitza bere alderditik dabil eta askotan oztopo berak gailentzeko lan doble egin beharrean aurkitzen gara. Indar asko gaitzen dugu zaitiketa hau delata. Badakit nik ezin daiekeela dagoeneko eta bihar bertan batasuna lor. Baina osoki ez bada ere zenbait alorretan has daiteke batasun hori lortzen; dela euskara, pedagogia, edo lege arazoa, has gintezke batera lanean. Eta hil ala biziko arazo dugu hau. GUIPUZKOAKO IKASTOLEN BATZORDEAK lege arazoari ekin dio aurtengoan batikbat, agian datorren urtean pauso handiak emanen ditu zentzune onetan.

IRAKASLEEN ELKARTEAK lan asko egin du pedagogia alorrean. Elkarte honek lortu du bere batasuna eta exenplu honi jarraigari deritzat. Elkarte honek argitaratzen duan aldizkaria hobetzen eta sendotzen ari da, bada han zenbait lan zabalkunde handiagorik merezi duanik. Bestalde, hasiak dira zenbait lan eta itzulpen gertatzen, eta behala argitarat eramatekotan direnez, denok genkusake agian irakasleen lana zein handi eta inportant den.

ALDIZKARIAK

ZERUKO ARGIA ez ote ari da gipuzkoartzen? Eta ANAITASUNA bizkaitartzen? Gauza nabarmena da ANAITASUNA ETA ZERUKO ARGIA bi gauza desberdin direla. Nik jatorra deritzat ezberdintasun honi, eta gainera uste dut areago bereizten joan behar dutela. Biak, bi funtzio desberdinei erantzuten behar die. Nolabait ere espezializatu egin beharko lukete biek. ANAITASUNA-REN alorra literarioa litzake agian. ETA ZERUKO ARGIA-ARENA berri ematearena, batikbat politika, ekonomia eta sozial alorretan. Bata astekaria da eta hamosterokoa bestea, beraz ezin lezakete berdin joka eta are guttiago konpetitu.

Bestalde, ZERUKO ARGIAko aizen aleetan 75 % batetan ortografia bateratua dakusagu. Honek zerbait esan nahi du... Agian HERRIA ez da batzuek uste duen bezain mutu.

Beste zenbait aldizkariz nahiago nuke ezer ez esan, hala ere ordea, esanen dut, historiari oztopo eta traba jartzen diona, kondairak janen duela.

—oO—

1971 urte EGIN dugu, eta EGIN gaitu. Euskal Herriak urte bat gehiago. Ez du honek esan nahi zahartzen ari garenik, gaztetzen aitzitik. Joanak joan etorkizuna zaiku ardura. Egun euskaldunok hanka bakaraz erren gailtza, lo ere begi bakaraz egiten dugu. Gure denbora presatua da, kasikan ez dugu astirik. Baina geroaz bizi garenok ikusi ahal izanen ditugu egun eta urte hobeak. Hotz duanok itxaro beza. Zeren eta elur urteak gari urte dira.

Luis Haranburu-Altuna

BENANTXIO OTAEGI IRAKASLE
ETA IDAZLE GAZTEAK OHOREZKO
AIPAMENA ETA 20.000 PEZETA

Arratsaldeko bosteterdiak dira. Diputazioko jaregian gaude. Caracas-ko Euskera Lagunen Elkarreke jarritako «Ibinagabeitia Sario» banatzea doa an bildurik dagoen Euskaltzaindia.

Benantxio Otaegi bakarrik azaldu da ordu ortan. Presa zuela Luis Egi apaizak eta asieran eman diotela esan du Lehendakariak. Milla dolarreko saria irabazi du Luis Egiak «Neurritzia» deritzaion bere lanagatik. Zoritxarrez ez dugu onekin mintzatzeko erarik izan. Benantxiori egingo dizkiogu, beraz, galderak erantzun nahi badigu.

—Zer lan bidali zenduen, Benantxio?

—Giza-jakintzari, ots, antropologiari bruzuko lana bidali nuen. Lehen partean gizonaren sorrera, giza arraza: odol taldeak eta gizonaren beste biologi alderdiekin loturik dauden gaiak erabili ditut. Bigarren partean, berriz, lehen gizonak aurrea sortu zituen gizarte eta kulturak.

—Denbora askoan egindako lana, noski?

—Denbora askoan, egia esan, ez. E.L.E.-ko sariketa hontara aurkestu detan lana udara aldeko oportetetan osatu eta burututako lana duzu. Hori bai, materiala bildua nuen, baiña epea bukatu baiño bi illabete lehenagotik erabaki nuen sariketa hortan parte artzea. Irurehun bat orriko lana zen eta presaka, denbora gutxian, tajutu behar. Eskerrak nere lagunek ere makinaz idazten eta lagundu zidaten!...

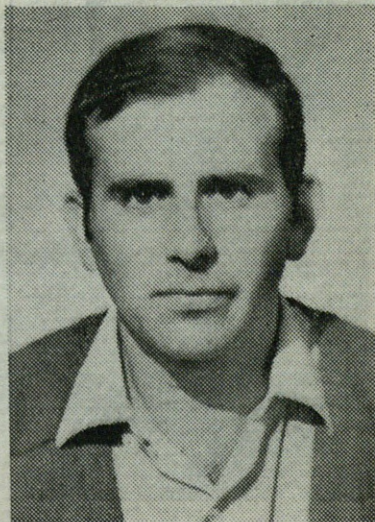
—Irakasten al duzu iñon gai hau?

—Ernaniko «E.P.O.» izeneko profesional eskolan ari nauzu hori ikasten. Eta nere ikakas-lanetan erabiltzen ditudan gaiak daude aipatutako lan hortan.

—Bat ere arretarik jartzen al dute ikasleek?

—Gaur egungo profesional irakaskintza oso tekniko gai utsez eratu dago ia guzia. Makina batzuk erabiltzen, plano batzuk egiten eta dibujatzen ikasten dute neska-mutillek... Aldero haundia dago giza eziketia egiterakoan. Tekniko eziketari begiratzen zaio zatipat. Baiña beharrezko zaie gazteei beste alderdi hau ezagutzea eta lantzea eziera jatorrean osatzeko.

—Zure lan hori argitaratzeko asmorik?

Benantxio Otaegi

—Bai, «Giza Jakintza» hortan erabiltako gai asko eta garrantzikoak «Lehen gizarteak» izeneko liburuan azalduko dira. ETOR editorealean agertuko da egun gutxi barru, noski.

—Maixu haundiak ditugu gai hortaz, Euskal Errian, Barandiaran eta Altuna, esate baterako. El al daukazu zerbaitetan utsegin oten duzun beldurrik?

—Ez, ba. Egin detan lan guzia, Jesus Altuna «Aranzadiko» paleontologia saillean buru danaren ardurapean egiña dago. Nere irakasle izana dut. Orain ere arreman estuak ditut berarekin.

—Zer asmo eta elbururekin egiña duzu?

—Nere asmo bakarra haxe izan da: han eta emen, zabalduz zeuden zenbait zientifiko lan, gure gazte eta erriak, ezagutu ez zezakeenak biltzea. Eta bere zientifikotasuna gordeaz ahal den xehen eta errazena gazteei eta jendeari eskeintzea.

—Ala uste dut nik ere Benantxio. Euskaldun gazteek abegi ona egingo diotelakoan nago. Lehengoaren egarri bait dituzu gure euskaldun gazte aurrerakoak.

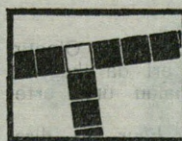
Lapatx

Erantxa

—OIÑAK SENDATZEKO OIÑETAKO BEREZIAK
—OIÑETAKOAK EMAKUMEENTZAT BAKARRIK

Luisen Enparantza, 2 (Zabaleta Izkiñan)

— DONOSTIA —

TEODORO AGUIRRE
SISTEMAS OFICINA

ZURE LANDOLA ETA OFIZINAK ANTOLATZEN LAGUNTZEKO

PREST GAUKAZU

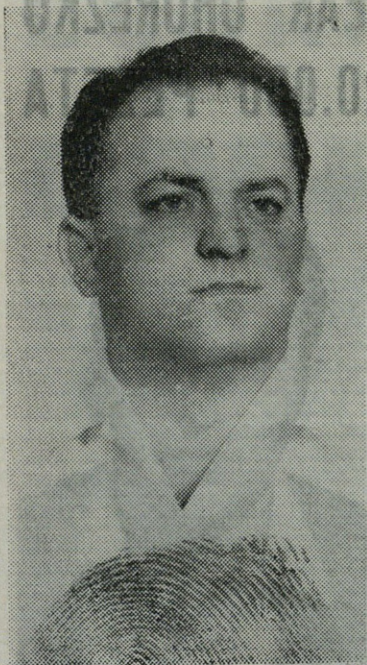

Avda. Sancho el Sabio, 6

Urrut.: 415128-429152

— DONOSTIA —

kaliforniatik

Franzisko Iñaxio Unanue eta Al-berdiren argazkia duzu.

Azkoitian jaiola duzu 1928. Apirilaren 12an. Amasei urtez aitarik gabe eta ogeitazazpiz amarik gabe, umezurtz, gelditua.

Ilia du anaia zaharrena ere. Arreba bat bakarrik du munduan. Bera ezkonduak eta iru umerekin.

Bi urte daramazki, Franzisko Iñaxiok, Kalifornian. Beste bi urte eta osteria emen dugu, lau urtetarako egin bai zuen lan-tratua.

Z. Argia dela bide ditu Euskal Erriaz artu-eman guztiak. Aldizkari onen zai egon ohi da urrutit aietan. Eta ez bazala garaiz iristen, karta Zeruko Argiara zer gertatzen den galdetuz egiten du.

Zenbat euskaldun ote dago onelaxe uruti eta bakarrik erimindurik? Artzai, gudari, mixiolari, politikari... Ez ditzagun ahaztu.

Eta zuk, Iñaxio, ar zazu Zeruko Argiaren langille eta irakurleen bersarkada eta zure ezagunen eta euskaldun guzion agurra.

Mutiozabal

zestua

ESKOLAK (jarraipena)

Hiru eta hamar urte bitartekoak, bostehun eta larogaitabost haur zestuar ditugu, eta hauek badute, nahi izanez gero, euskaraz jakintzen jabe egiteko ikastola bat.

Herritar batzuen kezka sortu arazi zuen 1966 urtean. Hasiera apala izan zen benetan. Anderño bat eta hamaika haur. 1967 ena, andeño bi eta hogeitamar ume. 1968 urtean, hirurogei gaztetxo eta hiru andeño. Ordurako, Urola ibarreko ikastolak, elkadrekin lanean hasiak ziren, eta 1970. Urtarrilean, hemazortzi haur, sei urtetik gorakoak, Loiolako geletara heltzeko era izan zuten, Zestuan beste hirurogeita hamabi, hiru andeñoen eskutan gelditzen zirela.

Joan den ikastaroan, aurtun bukatutakoan alegia sei urtetik hamarrera bitartekoak, berrogeitalau joan dira Loiolara, eta beste hirurogeita hamar Zestuan sailatu zaizkigu. Guzira ehun eta hamalau ume. Aurtengo ikastaroan, ehun eta berrogeita hamar gaztetxo ari dira ikasten Loiola, Zestua, eta Arrua Goiko ikastoletan.

Zestuako ikastola aurrera doa ikusten dugunez, eta eskertu beharrean gara lan honetan ari diren eta jardun duten guztiak.

Hala ere, Zestuan zoritxarrez, erdara aurrera doa, eta gure euskalduntasunari eutsi nahi baldin badiogu (benetan; ez hitzez bakarrik), oraindik gehiago arduratu beharko dugu ikastolak.

Egia da, kanpoko indar guztiak erdarara bultzatzen gaituela, baina ez indar horiek bakarrik. Geure nagierik ere bai, eta euskaraz hitzegiten, irakurtzen eta idazten saiatzen ez bagera, gure euskalduntasun hori axalekoa bakarrik dugu.

Gure hizkuntzaren jarraipenerako,

ikastolak derrigorrezkoak ditugu, eta Zestuakoa ez dezagun alde batetara utzi, umeak bidali eta gero ezer gehiago egin gabe patxada ederrean egonda. Gurasoen egin-kizuna da beren haurrez kezkatzea, semeek zer eta nola ikasten duten jakitea, andeñoekin hartuemanak izatea, gela eta jolas-leku egokiak izan ditzaten lan egitea, diru arazoaz arduratzea, eta abar. Zestuan, ikastolako umeek ez dute jolas-lekurik, eta gelak ere, gehiago beharko dituzte aurki.

Guraso ez geranok ere ba dugu bete beharrik ikastolari aurrera bultzatze honetan, eta gutxienez laguntzaile txartela bete eta dirua eskaini behar genduke.

Herriko-etxeak ere, bere eralkizun edo prespuetotik (bost bat miloi aurtengo urterako) zerbait eman dezake. Erdal eskolak bakarrik hazteko ez dagiela laguntza izan.

Dena dela, Zestua herri euskalduna izatea nahi badugu, ikastola aurrera atera beste biderik ez dugu. Hau bai da euskaratzailerik egokiena, eta gainontzeko eskolak erdaratzailerik abilenak, zalantzarik gabe.

OLENTZARO

Aurtun gabon egunez, egundoko kantari taldea ibili zaigu kalez kale beren abesti ederrez jendea alaitzen.

Gabon giro jatorra ipini ziguten ilunabarrean. Hango gudi apaindua! hango txistulari eta soinu-jotzaile! Bat edo batek lana latz egin zuen gauzak antolatzen, arropa bereziak inguratzen, jaiotza tautzen, abestiak prestatzen eta abar.

Bijoakie hemendik gure zorianik beroena eta txalo merkea.

Datorren urtean ere, Jaunaren jaiotzak dakarkigun poza adieraz dezagun kalez-kale gure Herriko abesti eta doinu bereziez.

Baina Zestuako gazte jendea ez ezik, haurrak ere ibili ziren eguerdi artean bere jaiotza zeramatela. Ikastolako umeak ibili zitzaizkigun batetik bestera beren gabon kanitez guztiok alaituaz.

BIDEETAKO LAGUNTZAILEAK

Gabon arratsalde, zestuar pilo bat ibilirik ditugu beren beribilekin inguruko bideetan inori ezbeharrak gertatu ezkerro laguntzeko asmotan. Guztiok dakigu, gabon jaiak etxegiroan ospatzeko, jende asko ibiltzen garaia beribilez motoz e.a. bideetan zehar, eta dabilenari gertatzen zaila-ta, arrisku handiak egoten dira egun horietan.

Zestuarrek erne egon ziren arratsalde horretan laguntza eskaintzeko.

Eskaini beharra ere izan zuten zoritxarrez. Jakin dugunez bi ezbehar edo azidente gertatu ziren.

Dena dela, ez omen zuten min haundirik hartu eta pozik zegoen jendea.

Pozik gu ere, Zestuan bihotz oneko jende ugari dagoela ohartuta. Laguntza hauen antolaketa, Zestuako Odol emaileen elkarteak zuzendu du.

Zorionak eta jarrai hortik.

BEGI

oinati

EUSKERA OINATIN

Euskera ikastetxeetan: Oinatin milatik gora haur ari da ikasten: 1.400 inguru (hamalau urte artekoak).

—Ikastolan: 135 haur ari dira. 6 haundienak euskaraz eta erderaz egindako dute hemendik aurrera, 8 urtetik gora doazelako.

—Beneditinetan: Klase berezi bat daukate euskera erakusteko, baina eskola erderaz ematen dute. Orre zer gertatzen den: nahiz eta 9 euki euskera notan, askok ez dakite euskaraz. Parbuloein gehiago egiten dute.

—2 parbularioetan: Errekalde eta lako parbularioetan euskaraz eta erderaz egiteko asmoa zegoen, baina entzun dudanez batek ez daki euskaraz.

—La Milagrosa-n (Santamian): ezer ez.

—Eskola nazionaletan: ezer ez.

—Institutoan: ezer ez.

Egoera exkaxa benetan. Hau, erakusten zaiena. Baina goazen barrurago:

Zer pentsatzen dute haur hauek euskerari buruz, eta nola jokatzten dute?

Ondo dakigu inatiko haurrek ez dutela euskerarik egiten. Hauzoetan gehiago egiten dute kalean baino. Baina ezin dugu ametsik egin: geroago eta gutxiago egiten da hauzoetan ere.

Nun dagoz egoera honen zutarrak?

Euskal Herriko esaera zahar batekin erantzunOgo diot: Haurrak zer ikusi, huraxe ikasi.

Hor dago nere uestez arrazoirik sakonena: haurrek bizi duten ingurua zeoro erdalduna da eta ez dute onartzen gure ipokresia: euskeraz egiteko esan eta geuk erderaz egin.

Haurrei buruz idatzi dut hau. Urrengoan haundiei buruz idatziko dut. Nire asmoa, egoera honi erantzuna emateko pentsaeraztea da. la zerbait egiten dugun Euskal Alfabetatzean.

Tomasek

mendexa

Azaroaren 22-an, etxeak su artu eban, Mendexa-ko «Betikua» izeneko baserrian.

Argi-indar barria 220-koa da, ta lengo zarra 125-koa.

Indar barria lengo ari zarretara sartu, ta su artu.

Ukullua ta sapaia erre ziran. Jentia azkar batu zan, eta jentiarren lanari ta Gernika ta Durango-ko bonberoei eskerrak, gelditu zan erre barik.

Sapaiko lareun pardo lasto ta ukulluan egozan oilloak erre ziran.

Ganadurik ez eban euki. Igara dan udaran albaiteoak ibili ziran ganaduak edo abelgorriak txertatzen, eta txertua aunditzen ikona, lanparoiaren ezaugarria zala-ta, kendu egiten eben, eta areri bei danak eta txalak be bai. Batzuk kendu eutsoezan, eta gainontzekoak berak saldu.

Ukullua garbitu ta etxea barrizatzen ekin dautso ganadu barriak erosteko. Bienbitartean gertatu iako etxeak su artzea. Etxe errien alkartean egon da, ta laguntza ona izango dau.

EZKONTZA

Abendua-ren 4-an Baurdo auzotegiko «Uribarren-beeko» baserriko Pedro Mari Arrillaga, «Ikua» baserriko Kontsuelo Uskola-gaz.

Abendua-ren 7-an, Zelai-ene «baserriko Loli Guenaga, Lekeitio-ko Joxe Erramun Uskola-gaz.

Zorionak guztioi!

KALI

zaldibi

Eguberir bezperan, umeak eta hain ume ez zirenak, batetik bestera kantuz kantari atera zitzaizkigun. Talde koxkor gehiegitxo, agian. Zaldibiko haurreria talde haunditan biltzea ez ote litzateke egokiago? Ilunabarrean, aspaldian ez eta Olenzero atera zitzaigun, pipa, kapoi para eta guzti. Nahiko ikusgarri polita izan zen. Kantatu ere poliki egin zuten. Datorren urtean, are hobeto egindako dutela, uste dugu. Dena dela, zorionak tikiei eta haundiei eta jarrai bezate aurrera!

Eguberri jaiak joan dira. Hamai-katxo «Zorionak», «Eguberri on», «Pakea guztioi» eta holakorik entzun, ikusi eta hartu dugu. Ez da gaizki. Beldur gara ordea, guzti hau ez ote den hitzots huts! «Zorionak» eta «Pakea» deseatzan dugun bakoitzean zinez eta egiaz deseatu bagendu, ez litzateke beharbada honenbeste istilu eta iskanbila gertatuko ez gure herrian ez beste-tan. Dena dela, Z. Argiaren bidez, Urte Berri on bat opa diegu herri-ritar guztiei.

Kritika egin nahi dugu, baina ez genduke honen eta haren kontra zerbait esateagatik bakarrik kritika-tu nahi, gure uestez gaizki den zerbait gauza konpontzen laguntzeagatik baizik.

Elizara doan jendeak sudurrik baldin badu —eta sudurra usantze-

ko omen da— usai txarrik usanduko du zimiterioan. Zimiterioan eta Elizaren barruan. Zoritxarrez, komon batzuk egingo ez diren bitartean, putzu horietatik barrena ibili beharko dugu.

Ea Herriko Etxekoak zerbait mugitzen zaizkigun!

Herriko kalea sekula baino zikinago eta itxusiago ageri da. Alde guztietatik harri kozkor, zulo, ur, zikin... Garbitasun piska bat eskatzen dugu, jaunok!

Herriko zenbait gaztek

zumaia

Interesgarri deritzat, herriari begira, urtearen balantze bat egiteari. Oztopo bat ikusten dut, ordea, horretarako eta oztopoa hau da: planifikaziorik ez dagoela ezertan, ez orainari, ez geroari begira. Martxa kaxkara.

Nik dakidala behintzat, ez Aiumtamentuak du etorkizunerako bide jakinik, ez ikastetxeek dakite haurren heziketarako nundik nora jo behar duten, ez langile jendeak daki bere eskubideak lortzeko ze pauso eman, eta abar... Izan ere, gaurko gizarte eraketa hau, gauza batzutan oso zorrotza baldin bada ere, anarkia hutsa da beste askotan. Hala ere, urtea nola joan dan agertzen edo nola ikusi dudan agertzen saiatuko naiz. Zuetako edozein iritziak baino gehiago ez du balio noski nereak.

—Urte batzuetako borroken ondoren, gogor ekin dio etxe jasotze-ari Aita Mari Elkarteak. 264 bizitzaz hasi dira oraingoz.

—Beren epea bukatutik etxeratu ziran bost preso politikiko.

—Inguruko baserriarrek ere bukatu digute beren etxerainoko bidea. Esnea zela ta, ibili zuten ixkanbila piskat. Ez genduen ueste hain aurreratutak zeudenik.

—Langileek konforme, beti bezala.

—Aurtengo udaran bete gabe gelditu da otel eta etxe asko. Turista guttiago etorri da. Edo gu ez gaude gertutuak haur erreizibitzeko, edo gertutu behar ez degunaren konzientzia badugu.

—Lantegiak, ugaltu beharrean, itxi egin da bat. Egiguren tailerra. Langileak kanpoan gelditu dira.

—Aspaldiko urtetan ez genduen ezagutu aurtun bezain janari eta edarien prezio altxatze nabarmenik. Hontan, 1971 urtea historiara pasako da, edo pasatu behar luke.

—Hondarra ateratzen ari ziralda, gabarra hondoratutik, hil zitzaizkigun Etxabe anaiak. Gertakizun mingarria.

—Deporte gaietan ezin esango dugu gauza handirik egin denik. Balomano, ziklokros, ziklista karerra, hondartzako futbola, mendirako irteerak. Inor destakatu gabe. Aurtengo urtea ere pasa zaigu futbol berria inauguratzeko itxaropenean.

—Nere begietara gehien nabarmendu dena zera da: Zumaia-ko euskaldunen artean, gero ta gehiago, bi talde elkarrengandik hurruntzen ari direla. Orain guti arte, ondo konpontzen ziran elkarrekin euskaltzaleak, euskeraren alde zerbait jarduten ziranak eta zerbait sentitzen zutenak. Gaur, ordea, euskeraren eta euskeraren inguruko arazoak konpontzeko gero eta bide desberdinaoak hartzen ari dira. Prozesu hau lehendik zetorren, baina, gehienbat, aurtun ikusi dut.

Talde bat oso erlijiosoa, zintzoa, oso euskalduna eta fededuna omen dala, entzun izan dugu; eta beste-a, euskera aitzaki hartuta, eliza alde batera utzita, bera konturatu gabe kanpotik manejatua omen dabilera.

Nere uestez benetan bereizten dituna hau da: batzuk ezarritako bi-deetatik ahalegintzen dira, hortik irtenbide bat aurkituko dutelakoan, eta, eskaini ere, gero eta erraztasun gehiago eskaintzen zale. Beste-ek ezarritakoaren kontra doaz eus-ker-a eta langileen arazoari hor barnean soluziorik ikusten ez diote-lako. Hauen iritzi euskeraren eta langileen arazoaz ez dira elkarrekin zer ikusirik ez duten bi arazo, arazo beraren aurpegi bi baizik. Arazo hori beraz euskal langilearena edo langile euskaldunarena izango litzake.

—Oo—

Urteberri honi begira badugu zer planifikatua eta zer egina, Ezer pro-

gramatzen eta planifikatzen ez du-gun artean eta programa eta planifikazio hoiek betetzen ez ditugun artean, aurtengo urtean bezala jar-dungo gara: besteek egindako pro-gramak betetzen, nahiz eta progra-ma hoiek gure kontra joan eta na-hiz eta gogo xarrez bete.

OLARRU

elgoibar

Euskeraren aldeko borrokan ari garenok, ez dugu ez, zertan kezka-turik. Egunkarietan irakurri berri dugu Euskeraren salbabidea. Ale-gia, Euskaltzaindiak telebisioari egina dion eskaria dala-ta. Bene-tan interesantea derizkiot eskari horri, haina, lehenago ere eginak ditu halatsuko eskariak baina ez dut uste Euskerak arnasa berri-rik hartu duenik. Sensazionalismo hu-tsean geratu ohi dira orain arte-koak eta honek ere ez dut uste beste biderik hartuko duenik. Bes-talde, handik begiratuta, gutxi-eta-gaizki-prestatu batzuek besterik ez garen bitartean zer eska dezaie-ke-gu Madrilartrei?

Ez noa aitzazera zer euskalkitan izan behar litzakeen. Hor ditugu, Euskaltzaindia... Ikastola elkar-tea... Euskera zaleak... beste zen-bait euskera batu elkartea... aldiz-kariak, hobe ez aipatzea eta abar. Hau honela dala, zer dugu gure artean Euskeraz duguna?

Zein Udaletzek egiten du eus-keraz eta zein hizkuntzatan jakine-ratzen die bere herritarrei? Zenbat lantokitan jarten dituzte oharrak bi hizkuntzetan? Lantoki gehiene-tan, langile extremeñoak (beste edozein atzeritar berdin) beren herrian balira bezala arkitzen dira ta hau ondo badago ere, hemen bertako langileak extremaduran ba-lira bezala arkitzea ez dugu uste hain ondo dagoenik. Baina inolaz ere, hauetan ez dugu zer eskaturik eta gorago jo dugu. Bada espadan ere inoren bizkarrean hautsak ken-tzea errezoago nork berean baino. Baina zer dugu guk Euskeraz du-guna? Udaletxea, udaletxea dala-ko Lantokiak, nagusiarenak dira-lako. Gainuntzeko elkar-teetan, mendizaleetan, kirol zaleetan, kul-tura zaleetan edo beste zenbait ekintzatatotan zer dugu Euskeraz? Meza batzuk besterik ez. Meza bat-zuk diot, zeren, Karitas, erderaz datorrigu diru eske, fraile eta mon-jei jokabidea jakinekoea da, gai-nuntzeko elizako gaietan ere «abar-kadun» mailan geratu nahi ez due-nak, erdera bidez hartu beharko du gaurko eliz-giroa. Azkenengo urte hauetan, hiru-lau hilebeteko ira-kas-aldiak eratuak dira, eliza giroa gaurkotze alde, baina inori ez zai-o gogoratzen Euskeraz egin beharra dagoenik ere. Behar bada, noizpait eratu-ko dute euskerazkoa ere, bai-na urte errenkadan erderazkoetara joaten ohiu diranez gero, frakasu bat izanen da.

Bataioa eta hiletak (entierroak) euskeraz eskatzen ditugu, baina bi-tarteko elizkizunak, berdin zaigu batera edo bestera izan, «parean» dagoenera sartzen gara. Badira ikastoleta-ko batzordeak ere erderaz bilerak egiten dituztenak. Zenbait euskaltzale kanpolarrosoren zen-dian ez dugu euskerarik. ETA GU-HAU BAINO GEHIAGO EGITEKO EZ BAGARA, ZEINI TA ZER ES-KATU?

Bergaran, oraintsuko hitzaldi-etan, Euskaltzaindiako batek, fran-tziako telebistak zenbat euskara eskeintzen duen azaldu zuanean, eta, oso gutxi danez, entzulei ha-lako burla-barre bat atera zitzaion. Izan ere hain zan gutxi, Donostia-ko meza orduei (Bilbao ez dakit) begiratu ondoren, euskerazko me-zeri dagokion porzentaia, gutxi go-ra behera Hala ere Pariskoari ba-rre. Gainera, telebisioari orduak eskatzean, Donostiako euskal-mezen orduetan jarri eraztea litzake ego-kiena, gazte jendea ohean dagoen garaian izan dedin, ta abar ta abar.

Hauek honela dirala, guri zer eman Madrildik? Ez dugu ezer me-rezi ere kanpolarrosa batzuk bes-terik ez gara-ta.

Lenengo, IZAN ALA EZ IZAN, eta, gero gerokoak.

Etxe-Pe-tarrek

hazparne

EZKONTZERAT DOAZENENTZAT
BILTZARRAK

Ezkonduek, gazteek, jakintsunek berek aitoritzen dute ezkontza dela gizonaren eta emaztearen arteko zorianaren zimendu haundienetarik bat.

Guziek gisa berean ere ezagutzen dute, egungo egunean, zimendu horren azkartzeari buruz lan egitearen beharra.

Horra zertako, duela hiru urte hasirik, senar-emazte multzo bat lotu giren ezkongaien laguntzerat beren ezkontzako urratsari funski apailatzen.

Aurten, aintzineko urtetan bezala sei biltzar-aldi muntatuak izanen dira, Hazparneko nekatoen menaiuko eskolan, larunbatarekin, arratsko 8ak et-erditan.

Urtarrilaren 8an, 15ean, 22an, 29an.

Ostailaren 5ean, eta 12an.

Biltzar horietarat gomituak dira Hazparnen eta hauzo kantonamenduetan ezkontzari buruz abiatuak diren gazteak. Balinbadira ezkondu berriak biltzar horietarat jin nahi dutenak, erran gabe doa, ezkongaiak bezala, ongi etorri hoberena egina izanen zaiotela.

IKASTOLARI BURUZ

Guraso gazte bipil eta erne multzo bat hasia zauku lanean, ikastola bat muntatu nahiz heldu den urteko.

Alde agertzea eder, laguntza egitea ederrago. Borondate ona azaltzeko egokiera emaiten daukute hilabete bururatzean.

Beraz, abenduaren 30ean, ostegun arratsean, euskal kantu besta bat izanen dugu Haritz-Barnen. Hor adituko ditugu Etxamendi —Larralde ta Ospital— Carrere birazka-koak, Oskarbi eta Sarasola taldeak eta beste.

Kantu politenak adituz, arrats goxo bat iraganen dugu eta, denbora berean, obra on bat egingen.

C. L.

ondarru

ARGOITIA NEBA-ARREBAK
JAIOTZAREKIN

Ederra benetan Argoitiarren Gabon eguneko lana. Kalek kale ibilli ziran jaiotzarenkin ume talde bat inguan zutelarik, pandero txixtu eta kitar.

Bizi goxatu, alaitu eta girotu zituen aingeru talde onak Ondarruko kaleak eta etxeak.

Eskerrik asko Argoitia neba-arrebei.

Arrigorriaga

donibane-lohizune

IKASTOLEN BESTAZ

Abenduaren erdian eman daukute, «Rex» deitu zinemako salan, beren ikusgarria. Esan dezakegu besta xoragarri bat izan dela.

Hasteko gure ikastolako haurrek eman daukute beren jakitatearen itxura bat. Carrere eta Ospital, bi kantariak ere aditu ditugu, betiko plazerarekin; ondok, izan dugu alboka jo aldi bat, hau ere aditzekoa.

Gero gure Begiraleak agertu zauzkigu, Euskal Herriko dantza ikusgarri batean, hau ere arras ongi. Xanpun eta Esponda ere gutartean gintuen eta zenbait bertsu kantatu dauzkigute, denak gustorako. Trikitikalariek ere zer trenpua!

Ondok aditu dugu aspaldian egin nahia, Estitxu. Lehenik bakarrik, gero bere hiru anaiekin, zer boz baliosa. Eta besta akabatu da, denek kantatzen ginuelarik, Gernikako Arbola.

Besta hunek zer nahi jende bildu du, zinemako sala, gaineraino

betetzen zuelarik. Gure konplimentuak hunen bururatzaleei. Arrats goxo bat iraganazi daukute. Biba gure ikastolak.

Etxeberri

luzaide

Badu Luzaide erriak martiri berria, santu berria; Juan Pedro Iroz Etxemendi. Ain zuzen bere bizia eman du euskaldun kamioi-zale onak frantses mordo baten bizia salbatzearen.

Sauveterre-ko sarreran zen. Goizeko amaiketan. Ia irurehun lagun enparantzan. Frenoak eten zitzaizkion aldapan beheza zetorrela. Urrena kanbioak, ibilpide motzean sartzearen.

Baiña ez zuen kamioiaren gidaritza utzi bestela kalean eta enparantzan zebiltzanetatik asko ere asko ilko baizuan bere buruaren jabe ez zen kamioiak.

Orduko ehun eta ogeiko ziban, bihurrika, jendartetik iheska, alako batean argi indarraren txabola jo arte. Batpatean, seko, illik gelditu zen beste guziak salbatu zituan txoferra.

«Urrezko medalla bat eman dio Frantziako Gobernuak aren jokabide ausarta eta berdingabeagatik».

Badute bideetan arat-onat dabil-tzan guziak Zeruan zaindari bat. Gorde gaitzala euskaldun martiri berriak bideetako arrixkuetatik.

Eskernek

baiona

SEGURANTZA SOZIALEKO
DIRU EBASTEA

Gauza jakina da orain Baionako Segurantzaz sozialetako etxea diru gaitzetan dugula azken denbora hauetan. Han bereko langile batek, sei urte huntan han ari zenak, eta behar harekin beste norbaitek berdin, diru-ebasteari ari baitziren aspaldixkoan.

Etxe horren buruzagitza oharu zelarik egite horri, inkesta bat irekarazi zuen polizia. Hunek joan den astean ziogun 1.800.000 libera xaharren zuloa aurkitua zuela.

Geroztik bere ikertzeak beti aitzinatuz doa eta orain diru ebaste hori 7 milio 4 ehun mila xaharretara heltzen da.

Eta kasu, hori, aurtengo kondutetan! Abiada horrekin zenbateko zuloa behar daukute agertu?

Zuloak beste leku gehiagotan ere aurki azalduko lirake baztarrak ondo miatuz gero.

G. L.

elorrio

JAIME KEREXETA ABADIA

Eliz-lanak, meza eta kristau-ikas-bidea gaixo-zaintzea eta abar ez ezik beste lan asko egiten digu gure erretore Jaunak.

Euskerazko liburu asko du argitaraturik. Ogei liburu, berak dioenez. Ezaguna da Bizkaiko elizetan bere «Eguneroko Meza» liburua.

Bildurik dauzka 25.000 euskal deitura, beren esan nahi, jatorri, armarri eta guzti.

Castresena-ren «El otro árbol de Guernica» euskeratzen ari da.

Bejondeiola gure San Agustino erretoreari eta sasian dagoenez gero lan asko egin dezaigula gure Erriaren alde.

Xanti

durango

MESIAS SARRITAN
abestiaren sortzaile

Hil zirela uste genduen gure abesti zahar asko. Hain maitea genduen «Mesias sarritan» hoiaren artean. Baiña ez. Berpiztu da oster.

1892. Abenduaren 25ean abestu zen Santa Maria elizan lehenengo aldiz. Bartolome Erzila durangoarren doinua eta bertako erretore Balbino Garitaonaindiaren hitzak ditu «Mesias sarritan» abestiak.

Berehalaxe zabaldu zen Euskal Herri osoan. Ia orain artetsu abestu izan da elizarik txikienean ere. Ezaguna da Filipina eta Hego-Amerikako herri askotan abesti honen doinua euskal mixiolariak esker.

Berehalaxe zabaldu zen Euskal Herri osoan. Ia orain artetsu abestu izan da elizarik txikienean ere. Ezaguna da Filipina eta Hego-Amerikako herri askotan abesti honen doinua euskal mixiolariak esker.

Baiña bazirudian ahaztuz zijoala. Baztartzan ari genduela. Baiña ez. Diskoan ezarri digu oraintxe bertan Lejonako «San Juan Bautista» abes-taldeak.

Asteazkenez iritxi zen Bilboara disko hau eta egun berean agortu. Zoragarri benetan abesti zahar hau, 79 urte dituan abesti xamur hau.

Ez ditzagula gal euskal muina barruan daramaten gure abestu zahar bikainak.

Kepa

**ZERUKO ARGIA
BIZKAIKO ERRI
AUETAN
SALTZEN DA:**

MARKINAN

M. Loli Agnaga,
Artibay, 24

SONDIKA-ASUA

E. Astarloa

LARRUSKAIN

Parrókia

GERNIKA

Ruiz Bustillo

ONDARROA

M. Zulaka

BILBAO

Librería Armendáriz

Dr. Arellano, 50

Librería Azkategui

Cinturera, 4

Librería Bilbaina

Plaza de los Miraflores, 2

Librería Verdes

Correo, 7

GALDAKANO

J. Altuna

Urrutia, 34

ABADIANO

J. F. Zubero

S. Prudenziola, 7

buenos airesetik

Buenos Airesko LAURAK-BAT ean ainbat urte dira euskal-ikastolak ditugula. Ikastola oneik, or bizi dan Lopez Mendizabal iaunak irasi zituen. Berari esker ainbat euskotar eta argentinarr euskeraren arloan sartu ziran, eta orain ere alan jarraitzen dute. Ixaka iaunak lagatako lana, EUSKELTZALEAK artu zuten beren gain, eta alan jarraitzen degu. Pozik esaten degu urtero eta ikasle geiago ditugula, eta ikasleok, aurrerakuntza polita egiten dutela, eta ez ori bakarrik. Izan ere euskera ikasiz, Euskal Erria, bere izaera, eta oiturak ikasteko aalegiñak eginik, onetan ere maite dutela oso garbi erakusten dute.

Aurten Abenduaren lauean ospatu genduen EUSKERAREN-EGUNA, eta onegaz batera aurtengo ikastaroen bukaera. Emen udaldian gaudenez gero, alan egin bear, izan ere Buenos Aires oso bero da garai ontan eta bakoitzak artzen ditu bere oporraldiak, toki egokiagoetan udaldia igarotzeko. Diru pizka bat eukiz gero, badago nora ioan. Itsas ertza, mendiak, eta kanpo zabalak eta luzeak. Uri aundietako itotasuna leuntzeko bear-bearrezkoak.

Emen ikusten dezuten argazkian, ikastoletara datozen ikasleak bildu ziran. Talde polita da. Batzuk ez

daude, beren zeregiñen gaitik. Beste ikastaro gaiak ere bukatzen diran ezker, azterketak, ikastola bakoitzean egiten diran jaiak urteko ikastaroari amaiera emateko ta abar... Dana dala, talde polita bildu zan eta euren gain egon zan ORIXEren EUSKALDUNAK poematik artutako bertsoak oguztea, eta edeki egin ere. Umeak ere, Mariezkurrena Grazielaren ardurapean, euskal-abesti politikak kantatu zituzten.

Leizarraga, Kardaberaz eta Urkixo ere gogoan izan genituen, beren urteurrenak eta lanak gogoratuz. Idazle eta irakasleen arteko afaria ere izan genduen. Afari orretara beste euskaltzale zintzo batzuk ere etorri ziran.

Jai ederra benetan, eta ZERUKO-ARGIA bitarteko dala agurtzen ditugu Euskal Erriko euskaldun guziak adorez euskera ikasi dagien, eta batez ere irakurtzen eta idazten zaletu daitezen. Ikusten dezute emen Amerikako alde ontan, euskera maite degula, eta zuek or maiteago izan bear dezuela, denbora gutxi barru danok euskeraz ulertu gaitzen, zuek ortik, eta gu emetik.

TORKATIKO

ESKEINTZA AUNDIA

Bio-Bilore

Karearen - kontrakoa

5 Kiloetako Tanborra

**Zeuk aukera zenezaken erregalia,
berehala jaso dezakezu.**

Bilore

ERREGALO GUZTIEN

EGON-LEKUA

PAULO SAGARNA DULTZIÑE-ROARI OMENALDIA

Usurbilgo Santuenea ballaran gaituzute. Basarri bat edo beste besterik ez ziran orain dela urte asko ez dela. Gaur etxez josia dago. Txingurritegia dirudi. Koskaz, zuloz eta lokatzez betek dauzka etxe jirak. Ia argirik ere ez dago. Lasta-zuzi piztua behar da eskuan etxeak eta euskaldunak arkitzeko.

Paulo Sagarna, larogei urteko aitona gazte eta alaiaren etxean gaude. "IBAI ONDO" elkarteak omenaldi bat egiten diola il onen 16-ean eta berarekin izketaldi bat egitera joanak.

—Usurbilgoa al zera zu, Paulo?

—Ez. Zarautzen jaioa naiz, Kale Nagusiko Xex-tain izeneko etxean, 1892-ngo Ilbeltzaren 15-ean. Eta orxe bizia ogei urte arte. Gero onera etorri nintzan. Orbeldegi izeneko argi-etxean lan egin dut orduz geroztik, zahartu arte. Nagusien aldetik esker aundirik jaso ez badet ere. Orxe galdu nuen nere behatz aundia. Azkenean ezer gabe kalean uzteko. Baiña utzi ditzadan alde batera burutapen illun auek, txartu besterik ez naute egiten eta.

—Esanda bezala ementxe bizi naiz ia irurogei urte auetan eta emengoa ez naizenik ere ez zait iruditzen. Kaleaharkoa zen nere emazte zena ere.

—Dultziña bakarrik jo izan al duzu?

—Ez. Txilibituarekin eta flautarekin asi nintzan, baiña berealaxe utzi nituan. Geroztik dultziña bakarrik jo izan dut. Eta gustora. Ez naiz sekulan aspertzen eta nekatzen. Ordu betekoa saioak jo izan ditut gelditu gabe. Oraintxe bertan ere pozik eta nekatu gabe jotzen dut. Usurbilgo erriaren seirehun-garango urte betetzea zela eta gertatu zitzaidan onako au. Zaharroi eskeintzen zitzaigun egun ura. Ni beti bezala dultziña jotzen. Ala esan zidan albotik batek "zahartuta ere txorakeria oietan al zabiltz"? Nik zergatik ez dut jo behar bada, oraindik sasoihoa nago eta Jainkoari esker.

—Non jo izan duzu?

—Zarauzko Iriondoneko tabernan entzun eta ikasi nuen lehenengo pieza. Nik, jakiña, ez dut musikarik ikasi. Eta dana buruz eta belarriz ikasi eta jo behar. Iru duorekin erosi nuen lehenengo dultziña. Bigarrena, berriz, zazpirekin. (Isil unea. Ez dit jaramonik egiten. Etxean daukan telebisioko dultzinerok ari dira jo eta jo. Ien begira dago begirik eta belarririk kendu gabe).

—Baiña, Paulo, ez didazu esan non jo izan duzun, galdetu diot telebisioko jarduna amaitutakoan.

—Ba, Zarauzko plazan jo nuen aurreneko aldiz. Iru ordu laurdeneko saioa. Trenerako ordua zela eta isilarazi ninduten. Egun ura gogoan dut. Egun pozgarria neretzat. Ez zait ahaztutzen. Bukatutakoan txakolindegia batera eraman ninduten bizkarrean artuta. Urteta eta Izeta ballaretan ere gau osoak igaroak ditut jo eta jo Santa Ageda eskean. Usurbilgo konseju aurrean ere bai alditxo batean. Jaieko ama-lau erreal ordaintzen zidaten.

—Eta dultziña jo beharrak ez al dio zure gorputzari ezere penitentzirik eskatu?

—Bai galanta. Ni puru-zale amorratua naiz. Oraintxe bertan ere asten naizenean lau bat erretzeko ez dut inoren beharrik izaten. Nere omenaldikoan ere erre behar dut Monte Cristo galanta. Baiña orduan galerazi egiten zidaten askotan. Gero ez nuela ondo joko esaten zidaten. Baiña nik purutxo batengatik lasai asko joko nuen...

—Eta inor etorri izan al zaizu ikastera?

—Bai ba. Zazpi gazteri jardun nintzan erakusten Orbeldegiko argi-etxean. Aietatik lau illak dituzu. Orain bertan ere etortzen zazikit ARGIA dantzari taldekoak ere.

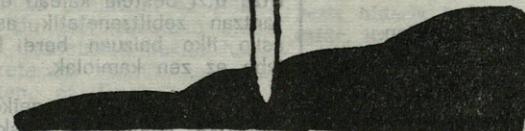
Paulo Sagarna eta Joxe Sagardia

Paulo Puroa Erretzen

—Ederki, Paulo. Eskerrik asko. Ea egun ortako txixtulari eta soñu-joleak zure gogoko doñuak jotzen dizkizuten. Ea San Estebango elizan goizeko amai-kean zure alde izango dan mezetan jende asko ikusten duzun eta ordubetako bazkarian ez gutxiago. Merezi duzu eta ea, bada, esku-erakutsi on bat ere egiten dizuten. Agur eta amaseia arte.

KONTUZ
BURUAREKIN
BURU GARBI LASAIA
IZATEKO
LO ASKO EGIN
PENTSA GUTXI.

Antena

EZINKOR
EZIN
EZINEKO
EZINA
EZINDU

EXERITA
EGOTEKO
GO GOA ...

Antena

ORONA

IGO - TRESNAK ETA JASOGAILUAK

«SABIEM» etxearen baimenez

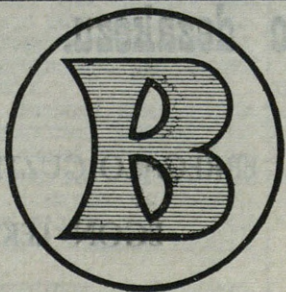
Ordazkari eta Delagazioak peninsula osoan

Lastaola Auzoan

Urrut.: 359835 - 359649

HERNANI

Apart. 488 — DONOSTIA

BURNIOLA, S.A.

Etxegintza eta konstruziorako burni lanak

TETRACERO S. A. ETXEAREN BANATZALDEA

Usabal auzoan

Urrutizkiña: 65 18 72

TOLOSA

ELABORACION Y MONTAJE DE ARMADURAS

REDONDO ORDINARIO

TETRACERO 42

TOR 50

TETRATOR

Zuzentasunik ez dagon lekuan, ez dago mezarik (I)

Askotan iruditzen zait, elizgizonok Jainkoaren profeta santuen askatasuna ta ausardia falta ditugula, zuzentasunaz mintzo geranean eta zapalduen alde itzegiten dugunean. Orregatik, gure salaketa ta sermoiak, eze esan nahi ez duten itz-jario bat besterik ez dira askorentzat.

Baiña ez dut ori esaten, Eliza bildurrez bezela ari dela uste dudalako zuzentasunaren alde itzegitean, okerrak salatzean ta askatasuna otsegitean. Ez da ori. Gotzaien azken Sinodoak garbi erakusten du ez dela ala. An bildurrik gabe itzezin dute, askok beintzat.

Baiña ez da esan, esan beharrekoa zan gauzarik inportantea, Elizak esan beharra zeukan erabakizkoena. Ta ori, au zen: Ez dagola Jainkoarentzat kulturik zuzentasunik ez dagon lekuan. Are gehiago, zuzentasunik gabean Jainkoari kultura eman nahi izate utsa, irain bat deal gizon guzien Aitarentzat.

PROFETEN MINTZOA

Begira. Lege Zaharreko profetak etziran konformatu bidegabekerra salatze utsarekin. Behar-beharrezkoa da ohar gaitzen gauza ontan, «Jainko-gizon» aiek bidegabekeriaren salaketa kultoarekin lotzen zutela. Erabili zezatekeen arrazoirik gogorrrena ori zuten, erlijiozko gizarantz.

Izan ere, ritoa zintzo betetzea, itsumen aundi bat gerta diteketa gertatzen da geitxo aldiz. Orregatik aipatzen dute Profetek behin eta berriz gauza ori:

«Zuek, aulak lerrarazten eta behartsuak ebakitzen dituzte... Zoazte Betel-era ta egin pekatu... Eskeini zuen opariak goizean». (Amos 4, 1-4).

«Gorrito ditut zuen jaiak, muzin egiten diet; etzaizkit atsegin zuen jai aundiak. Zuek opariak eta eskeintzak egitean, ez ditut onartzen, behatu ere ez diet egiten». (Amos 5, 21-25).

«Zer inporta dit neri zuen opariak zenbat diran?, esaten du Jaunak. Asperturik naukate aharien erre-opariak... Zertan zatokidate bixitatzera?... Utzi gaizkia egitea ta egin on; saia zuzenbidean, zuzendu makurtua, babestu umezurtza, lagundu alarguna. Zatozte orduan eta itzezingo dugu». (Isaias, 1, 11-18).

Batez ere argia gai ontan, Isaiaren 58 kapitulua da: Jainkoari atsegin zaion baraua (Kultoa):

«bidegabeko espetsuek ideki, sarraillak saltaerazi ta zepoak, goseak dagonarekin norbere ogia partitu, etxerik gabe daudenak norbere etxean artu, billutsik dagona jantzi, ta ez itxita bizi norbere aragiarentzat». (Is. 58, 6-7).

Latzagoa oraindik, behar bada, Isaiaren azken-oharra:

«Onela dio Jaunak: Zerua dut nere errege-alki ta lurra oinpeko, zer etxe edo zer toki jarri behar didazute atsedean ar dezadan? Guzi ori nere eskeuek egiña da, nerea da ori guzia —Jaunak esana—. kus nori begira nagon: Nere itzak dardar egiñarazten dion apal eta eroriari. Bada idi bat opari egiten duenik; eta gizon bat ilko balu bezela da». (Is. 66, 1-3).

Elizako atean jarri zam Jeremias eta onela otsegiten zien barrura zi-jaren elizkoieri:

«Ez uste seguru zaudetenik gezur-itx batzuekin, zera esan da esan: «Jaunaren etxea da, Jaunaren etxea, Jaunaren etxea». Zuen jokabide ta zuen egintzak ontzen badituzte, zuzen emanen baduzute alakoren eta olakoren eta olakoren arteko epaia, arrotzari jaten ez badiozute ta umezurtz eta alargunari, leku ontan erugabearen odolik ixurtzen ez baduzute, jainko arrotzen atzetik ez bazibiltzate zuen kaltetan, orduan biziko naiz zuekin leku ontan». (Jer. 7, 4-7).

Ari berekoak dira Mikeasen sententzi latzak (6, 8-8) ta Malakiase-nak (3, 4-5) ta batez ere Eklesiastikoaren zati izugarri ura:

«Burlazko oparia da bidegabek bez eskuratutakotik eskeintzea; gaiztagiñen eskeintzarik ez dut onartzen. Gaiztoen eskeintzarik ez du artzen Goigoikoak, ez-eta barkatzen pekaturik oparien ugaritasunez. Aitarean aurrean semea opari egitea bezela da, behartsueri kendutakotik eskeintzea; aieri ondasunak kentzea, krimen bat egitea da. Lagunurkua iltzen du ogia ostutzen diot, odola ixurtzen du soldata ukatzen diot». (Ekl. 34, 18-22).

Jaunaren itza erabatekoa da: «Aitarean aurrean semea opari egitea bezela da, behartsueri kendutakotik eskeintzea». Orregatik esan dut lehen, zuzentasunik ez dagon lekuan Jainkoari kultura eman nahi izatea, irain bat egitea dela gizon guzien Aitari. Irain bat baiño ere gehiago: Egintzarik tzarrena da.

KRISTOREN SALAKETAK

Kristok pentsabide berari segitzen dio ta zorrozkiago onenean. Idazlari ta eskriben kontra egiten dituen salaketa garratz aiek, ari ortan jarri behar dira:

«Zabiltzate kontuz eskolatu-ekin. Jantzi luzeekin ibiltzea gustatzen zaie ta enparantzetan agurrak jasotzea ta bazkarietan lehen-tokiak artzea; alargunen ondasunak jaten dituzte asko errezeatu aitzakian: epai gogorra izango da oientzat». (Mt. 23, 38-40; Lk. 20, 46-47).

Askotan jartzen ditu parez-pare, rito-betetze gehiegizkoak batetik eta behartsuen eskubideak ez zaintzea ta askotan zapaltzea bestetik. Jesusen itzetan, behartsuaren defentsa ta zegoen kulto-betetzearen kritika alkarri lotuak daude. Irakurri besterik ez dago Mateoren 23 kapitulua, biotz-garbitasunaren aipamena (Mt. 15, 10-20) ta batez ere, Osoasen frase motza itzez-itzez beritza: «Bazenekite zer esan nahi duen «Errukia nahi dut eta ez oparia», etzenduteke errugaberik salatu». (Mt. 12, 7; ikus Os. 6, 6).

Beste asko gauza esan beharko lirake gai au aztertzean. Ebanjelioan oinarritzakoa da gai au. Nekagarri gerta ez nadin, aita dezadan esannahi aundikoa den pasarte bat: Samaritar onaren parabola. Zerbait esan nahi du, besterik gabe, ezikusia eginda aurrera segitzen dutenak apaiz bat eta lebitar bat izateak. Oiek baitziran erlijiozko-kultuaren profesionalak; baiña ez da ori garrantzizkoena. Apaizak eta lebitarrak ez dute bidebakterean uzten gure gizona, erlijioarengatik ajolarik ez dielako, aldebeste beizik: Ritoak betetzea zerbait behar-beharrezkoa zalako aientzat. Ongi zekiten aiek Lebitiko liburu santuaren araudia ta bazekiten norbait gorpuz bat ikultzen bazuen edo zauriz itsusitutako norbait, garbitu bat artu beharra zeukala aldarera joaterako. (Ikus. Lev. 22, 4-7). Ta ori etzan atsegia: Dutxa on bat artzea aiek egin beharra zeukaten kondiziotan, etzan gauza ederra. Aiek zeukaten pentsaeran bidezko gauza zan norbait bere ezbeharrean uztea, kultoa garbi gelditze-kotan. Orrela, zintzoak ziran Jainkoaren aurrean. Orixe da ain zuzen, Krixto txartzat ematen duena. Ezifnezkoa baita Jainkoa maite izatea ta Ari kultoa ematea, gizonak gizona alde batera uzten badu. (Ikus, Lk. 10, 25-29).

«Zure eskeintza aldarera badaramazu ta gogoratzen bazaizu zure sendeak zerbait baduela zure kontra, uztazu zure eskintza aldare aurrean ta zoaz lehenik zure sendearekikoak egitera; ta bueltan etortzean, egin zure eskeintza. (Mt. 5, 23-24).

Behin eta berriz Ebanjelioan, lagunurkoarenganako maitasuna —behartsuenganakoa batez ere— beti inguru jakin baten barruan predikatzen da: Zegoen kultuarekiko kritika zorrotz baten barruan.

Ta orrek guretzat ere balio du. Ta ez balio bakarrik. Ezin-utzik zerbait dugu, betetzeko eske dagona. Gauza orri eltzea genduke (ta izango dugu), noski, premizkoena.

BALIO AL DUTE ORAINDIK ERE KRISTOREN ETA PROFETEN SALAKETAK?

Nik askotan galdegiten diot nere buruari: Elizaren egoera ta Kristok ain gogor artzen dituen judutar aiena edo profetek salatzen duten erri arena, berdiña dala esan ote diteketa? Salaketa aiek, bere artan artuta, ekarri al ditezke gure elizara eta gure kultura?

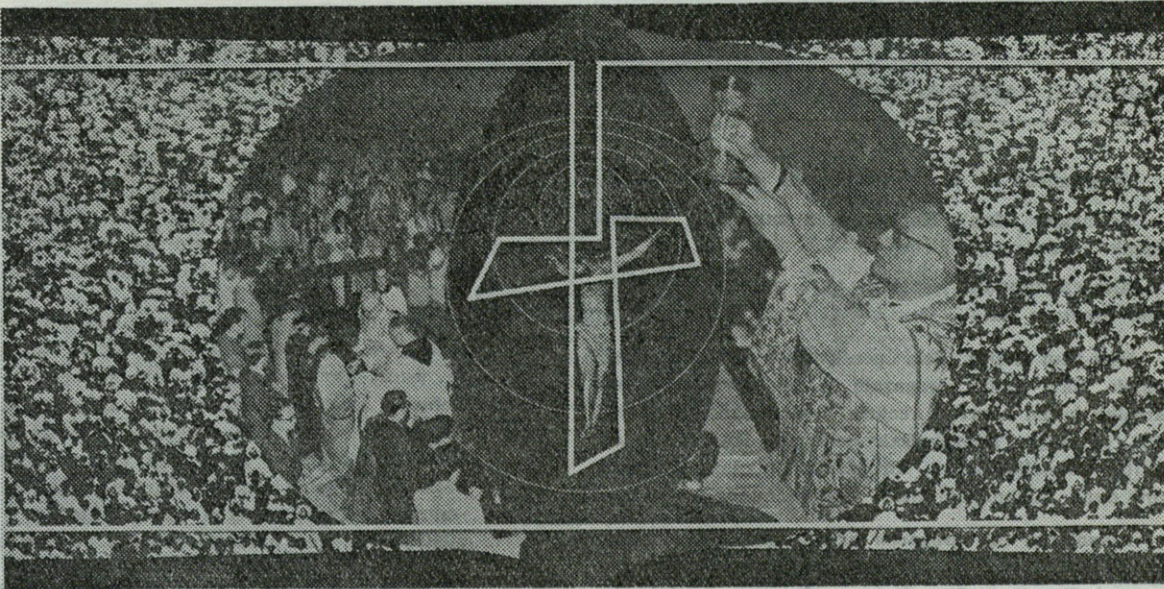
Badakigu denek gure sakramentu-kultuak baduela Krixto gure-arteratzeko berezko garrantia. Badakigu bezela opari onek neurrigabeko balioa baduela, dena dela gure jokabidea. Orregatik esaten dugu gure sakramentuak berenez direla egingarriak («Ex opere operato»), dena dela ematen nahiz artzen dituenaren jokabidea. Ori guzia egia da. Baiña ori esanarekin eta birresanarekin, erdi-bidean gelditzen ge-

kultuak ez gaitu erakartzen ere zuzentasunera. Azken dokumentu nagusienak geuza orren frogapen argia dira: Iraizeko aipamen bat bakarra Mysterium fidei-ea, Eukaristia «alkarreko» maitasuna piztu behar duela esanaz; eta Eucharisticum Mysterium-ea, jeneralki esandako gauza batzuk besterik ez Eukaristia-misterioak kristau-alkartearen misterioarekin duen ikustekoaz. Baiña, aztertzen al da kultuak eta zuzentasunak sifistunontzat duen lokera ezin-autsizkoa? Bakandu al diteketa, gaur egiten dan bezela, Jainkoak erabat lotu duena?

Arrigarriagoa da oraindik, azken bi dokumentu sozial aundienetan dagoen guzikko isiltasuna: Ez Populorum Progresio-n eta ez Octogesima adveniens-n, ez dago aipamen bat bakarrik ere zuzentasunik-ezak kultuari sortzen dion arazoaz. Askotan iduri luke ausardia

Zuzentasunaz, pakeaz, eta aurrerabideaz itzegitea, ez da ain mikatza. Ongi ematen du, gaitzera. Ori dago modan. Bestalde, egitan sentitzen duguna esaten dugu. Ez dago ukatzerik bihotz onekoak gerala. Baiña nik galdegiten dut, aski al da ori? Aski al da ere, guk, elizgizonok (elizgizonari ari naiz orain) pobre bizitzea eta ortan testimonio on bat ematea?

Joan gaitzen azkenariño. Elizak ez du gizona salbatzen bere itzen indarrez ez-eta sakrifizioen ahaleginez. Elizak zerbait onik egitekoan gizonen alde, Jaunagandiko indarrez egingo du. Ura onartu ta gogoratuz bere ondoren guziekin. Eta «oroitzapen» ori ez da benetakoa, Jaunak agindu bezela egiten ez bada: «Egizute au nere origarri». Nekaldiaren eta eriotzaren oroi-pena, oien bidez diferentziatu-

ra. Egia osoak beste zerbaiti el-tzea eskatzen baitu, guk askotan —zoritzarrez— alde batera uzten duguna eta ikusten ez duguna.

Eliza kulto-alkarte bat da. Ta eukaristia du bere unerik beteena eta adierazgarriena. Beraz, elizan ez dezakegu alkarte aipatu kultoa aipatu gabe. Baiña orrekin beste au esaten dugu: Kulturik ez dezakegu aipatu alkarte aipatu gabe Elizan. Itun Berriak «kultoa», «oparia» eta «liturgia» aipatzen, al-kartera behatuz aipatzen ditu. Ez dut uste argumentu bakar bat ere ekarri ditekeneik, bestera dagoenik. Era berean, Itun Berriko idazleek zuzentasuna, batasuna ta pakea gogoratzen, Kristori begira jartzen dituzte kristauak, Arek guzien alde jasan zuen eriotzaren «oroigarria» begira. Ta orixe da Eukaristian, gure kultuaren egintza guzizkoan ospatzen duguna.

Esan dut lehen, zuzentasunik ez dagoen lekuan ez dagoela kultorik Jainkoarentzat. Esan behar dut orain, kristauak ez dezakegu al-karterik ez batasunik aipatu kultorik gabe. Or esaten du Santiago Apostoluak egiazko erlijioa ahuleri laguntzea dala (Sant. 1, 26-27). Zuzentasuna eta kultoa, Elizarentzat, bakandu ezifnezko izenak dira (ta ez izenak bakarrik, izanak).

ZERGATIK BAKANTZEN DA BATUA DAGOENA?

Ori seriozki artuz gero, nor ez da arritzen azkeneko Gotzai Sinodoan zuzentasunaz itzegiteaz, Eukaristiarik aipatu ere gabe, esateko? Aipamen motx bat bakarrik prepartatzeko Dokumentuan (Zuzentasuna munduan, 28 orrialdean), beste aipamen txiki batzuk sinodo-lekuan eta kito. Elizaren estiloa da. Elizak, alde batetik, zuzentasunaz itzegiten du; bestetik, kultuaz. Or daude Elizaren dokumentuak. Dokumentu ederrak, zuzentasun, peke eta errien aurrerabideaz. Ta or daude dokumentuak kultuaz, eukaristiaz, beti gauza bera aztertzen eta birraztertzen: Balio izateko ritoak zer behar duen eta nolako egokieraz egin bear dan elizkizuna. Baiña dokumentu auetan inoiz ez da (irai-zean ezik) zuzentasun-arazoa kultuaren aurrez-aurre jartzen; eta

eta askatasuna falta zaizkigula kristauoi, San Paulok korintotarrei arpegiara botatzen diena serio artze-ko. Ala esaten baitie arek: Bakandak zautelako, batzuek goseak eta besteak mozkortzeraifio aseak, eukaristia ezifnezkoa da zuen artean; garbi esanda, etzazutela Jaunaren aparirik ospatu (1 Kor. 11, 17-21).

Berriz esaten dut, orrekin ez dudala dudan jartzen eukaristiaren dogma, sakramentu ori berez egingarria dela esaten duena, «ex opere operato». Baiña formula ori tabu bat egiñik dagoela, egia da. Ta berez, zera esan nahi bakarrik: Grazia ez zaigula ematen gure merituengatik, Jainkoak ezarri duen ezaugarri baten bidez baiño. Ori da guzia. Ortatik, orde, ez daukagu guk askotan ateratzen ditugun ondorenak ateratzeko eskubiderik.

Garbiago esanda: Antzifnako alkarte aien ausardia falta zaigula uste dut. Aietan, «ogi-zatitzea» ta «kionomia» —biotz-alkarte eta ondasun-banatzeara daramatzen berekin— bat egiñak zeuden (Akt. 2, 42-46; 4, 32). Aiek ez zezaketen bestela ikusi Kristoren eriotzaren «oroigarria».

JENDEAK EZ GAITU AINTZAKOTZAT ARTZEN

Gure artean gaur gertatzen dana, besterik da (Gertakizunak or daude salaketa bizian). Batetik, gehiegizko sensibilitate bereizi bat sortu zaigulako ritoaren juxtasunaz eta elizkizunaren egokieraz: Loia kentzen digu apaiz batek meza-jantzerik gabe meza emateak; baiña ez digu lorik galeratzen zapaltzalleak eta zapalduak behin eta berriz Eukaristian ikusteak, gehiegikerian dabilzanak eta beharrezkorik ez daukatenak alkarrekin ikusteak. Bestetik, kultoa eta zuzentasuna bakandu ditugulako. Orregatik artitzen da Eliza indarrak gabe zuzentasunaz, pakeaz eta aurrerabideaz itzegitean. Itz batean, gerta beharrekoa gertatu da: Ospatzen dugun bezela ospatuz segitzen dugun biartearen gure kultoa, gure sermoi ederrak zuzentasunaz, basamortuko itzotsa izango dira. Ifiolaz ere, geurok baigera lehenik, seriozki artzen ez ditugunak.

txiagoko eta batasun gehiagoko mundu bat sortzeko.

AZKENERAINO ONDORENAK ATERA

Nik badakit arazorik kiribilduenak planteamentu oien ondorenak ateratzen asteen sortzen dirala. Garbiago esateko, sakramentuak ukatzen asi behar al dugu zapaltzaille dezikiogunari, ezkontz-nahasleari eta erejeari bezela? Zer neurri erabili «ageriko pekataria» zein dan erakitzeko? Badakigu antzifnatean (III-garren mendetik VII-garrenean) debekatu izan zitzaizela Eukaristian parte artzea norbaitzuri, zuzentasun kontuan utsegin zutelako. (Ikus Y. Congar: Au milieu des orages. Parisen, 1969-an, 52-53 orrialdetan). Baiña gure egoera bestelakoa da. Orduan bazan ageriko araudi bat alkatasuna erabakitze eta penitentzia jartzeko; baiña oso zailla iruditzen zaigu gaur ori berritzea, guk dauzkagun ideekin, ohiturekin eta batez ere, jendeak artzen dituen postuarekin erlijio-ospakizun batean.

Serioa da zailtasuna. Ta nik, egia esateko, ez diot ateara errezik ikusten; baiña aldi berean ikusten dut ere, ez dezakegu gauzak daudenez utzi, bakoitzari bere kontientziak esaten dionera erabakia ardezan. Ori ez diteketa, egunero kontzientzia ori okertzen ari goralako, gure parrokitan daukagun Eukaristia ospatzeko era orren bidez. Ta ori munduko bazterrik txikienetaraifio guzian.

Ixtimatzeakoa, bai, izango litzake, Eukaristiaz ari diren Eliz-dokumentuek aztertu ta birraztertu lezateala arazo ori. Alaxe izango litzake ere, nazioetako Gotzai-alkarte seriozki ar lezateala arazo ori, orientazio zehatzagoak emateko gai ortan eta neurri gogorak artzeko ere bai, zuzentasun-auste nabarmenetan. Ta badago olakorik! Ixtimatzeakoa izango litzake ere, azkenik, guk denok kontzientzi biziagoa eukitzea, askotan (gehiagitan) gure elizkizunetara batez ere indardunak etortze orren aurrean, baztertuena Elizatik aldegitzat eta ukatzaillatatzat artzen diran bitartean.

(«Vida Nueva»-tik jasoa)

DROGAZALETASUNA:

ERANTZUN HASERRETUA

"Iceberg" delako itotz-mendiaren gain partea, ikusten den zatitxo delako drogazaletasuna idatzi genduen. Beraz, gure ustez, honen kontra zuzen zuzenean, besterik gabe, joatea Kijoteren haizezko erroten borroka iruditzen zaigu.

Drogazaletasuna beste puntatik ikustea ere berdin iruditzen zaigu. Ez dugu uste (Teodoro Roszak-ek aditzera ematen duen pentsaeraren kontra) "kontra-kultura" delako horren muina eta motorra droga denik. Ez ote areago adierazpen eta alderdi bat?

Problematika hau bere osotasun guztian hartu behar, ongi konprenitu nahi bada. Ez atalka. Osotasunaren testuinguruan argi liteke soilki droga-hauzi hau.

Bestalde, funtsera joan behar da. Horregatik uste dugu inportanteagoa dela fenomeno hau nola gertatzen den baino zergatik gertatu ohi den aztertzea.

ALKOOLA: "AITAREN DROGA"

Drogazaleak ez omen du alkoholik edaten.

Zertarako edan? Hori aitaren munduan sartzea litzake, erantzungo dizue.

Aitaren mundua esatean, gure gaurko zibilizazio hau aipatzen da.

Hitz-joku hutsa dela pentsatuko du irakurleren batek. Hala balitz, drogazale baten aurrean eta alkoholiko baten aurrean erreakzio bera edukiko genduke. Eta ez dugu. Drogazaleak beldurtu, ikaratu egiten gaitu. Alkoholikoak ez. Drogazalea madarikatu egin ohi dugu. Alkoholikoarentzat gupida dugu.

Alkoolaren eta drogaren arteko diferentzia honen kontzientzia argia du drogazaleak. Izan ere, alkohola gure kulturen sartua dugu; ardoarena, negozio legetu bat da. Ez dago hor arriskurik; arriskua gehiegikerietatik dator, beraz aski da neurriak gordetzea.

Domenach-ek dionez, alkoholak ez du gure kultura hauzitan jartzen. Drogak, ordea, bai. Droga, bigarren Atila, gure lurra hondatu eta erraustera dator. Droga ez da gutarra, kanpotiarra da, beste nonbaiten jaioa. Droga, beste mundu baten, beste kultura baten, beste zibilizazio batetan erne da. Eta orain arte han bizi izan da. Baina hara, orain, gutartean. Gurutada berri baten bezala, Mendebalde guztia prestu dago, gerrarako prest.

Nondik dator bada droga etsai amorratu eta beldurgarri hori?

Nondik? Etsai eta Salbatzaile guziak bezala:

EGUZKIALDETIK!
ZIBILIZAZIOA SALATZEN

Drogazaletasun arrazoinatuaz, politizatuaz ari gara.

Drogazaletasunaren problema aztertzean bere hic eta nunc (hots, noiz eta nun gertatzen den), ahaztuzerik ez dago. Izan ere, hemeretzigarren mendean drogatzek eta gaur egiteak ez du esanahi berdinik. Errusian drogatzek eta Ipar Ameriketako drogatzek ere ez. Guk gaur bizi dugun drogatzeko modu eta moda hau Estatu Batuetan giroturikoa da.

Zibilizazio krisian gaudela aitortzen badugu, hitz biribilegiak darabilzkgula-ta baten batek, errukiz beterik, irripar egiten digu. Baina nahi nuke jakin holakoak zer erantzun behar dijon Olievenstein jaun psikiatrari, horregatik ez bada zergatik gertatzen diren 50.000 suizidio-saiaketa gazteen artean galdetzen duenean.

Gure zibilizazio honetan bada halako egonezin bat. Droga, egonezin horretantxe hezuramaitzen da. Eta drogak asaldura horixe aldarrikatzen du, gure zorientasuna arbuatuz eta gure balio guztiak itzulipurdikatuz.

Psikiatrentzat garbi dago: drogatzan den gazteak bere etorkizuna ukatu egin nahi du, eho, asesinatu. Guk, zibilizazio honetako "zoriontsuok" ez dugu konprenitzen ahal. Baina, zibilizazioari buruzko nazka hori, higuin hori, bigarren naturaleza da drogazalearentzat.

Gure balioak oro hankazgora jartzen ditu drogazaleak: gure zientzia-aurrerapena, gure mekanizazioa gure teknika-haroa, gure PROGRESOA! "Contre tout" elkartasunean bizi den Jean Paul drogazaleak ongi dio: "Dena dela, drogak ez du alkoholak, telebistak eta diru-nahikundeak baino gehiago ez hobe hiltzen. Eta horiek libre dira. Baina hara!: alkoholak eta telebistak ez diote gizonari produzitzea eta konsumitzea galarazten, kontrara baizik. Drogak, berriz, sistiman esku-hartzeko gogoia kendu egiten digu, eta kontra ere jar gaitzake. Horregatik nahi gaituzte sendatu, sistimarentzako "irabazteko" kondizioarekin... Oso guti dira guk esaten duguna entzun nahi dutenak. Baztertu egiten gaituzte".

ERANTZUN AHULA

Gosea kentzeko erabilia izan da droga. Gosea hiltzeko bada, nola liteke gure artera etortzea, munduan geu bakarrik garelarik gosegabeak? Baina gizona ez da ogitik bakarrik bizi... Bistan da beste zerbaiten gose dela gazteria. Ez makinak, ez teknikak ez dio holako janaririk eman. Txilardegik esango lukeenez BIZIAK beste zerbait behar du, nahikunde metafisikoa ez da hila eta ezin da hil ere... Absolutu-egarria ez da mundu honetako iturrietan asetzen.

Hala da. Drogazaletasunak salatzen dituen problemak gure zibilizazioaren oinarri-oinarrikoak dira, nere ustez. Erantzunak ez nau konbenitzen, ordea. Arrazoiz esan ohi da, edozein ukapen ukatu nahi duenaz kutsatzen dela. Drogarekin gauza bera. Kontsumoko zibilizazio ustel hau ukatu, desegin, kaskatu nahi omen du. Konturatu gabe, beren ihes-mundu horretan, beren "kontra-kultura" horretan, zibilizazio honen bide eta metodo berekin ari direla.

Zibilizazioa aldatu nahi. Baina nola? Ez al da egia drogazaleek benetako borrokarik ez dutela sortzen? Aspaldi dela jabetu ziren horretaz Estatu Batuetako agintariak, beltzen artean droga-zabalketa begi onez utzi zutenean; ez jakinarena eginaz, noski. Zergatik? Bazekitelako drogak borroka giroa epeltzen duela. Bazekitelako, azkenean, liberatu eta askatu beharrean, kateatu eta esklabutu egiten duela.

Bada halako asaldura bat gurasoen artean. Drogaren uholde honek ez ote ditu, gero, bere semeak suntsituko?

Agintariak erabaki irmoa hartu dute jadanik: drogaren arazo hondagarri eta hondatzaile hau lehenbailehen ezabatzea. Pompidouk bilkura nagusi bat eskatu zuen.

Poliziek lanean dihardute, jo ta ke. Droga-saltzaileak espezialista direnez gero, polizia ere talde bereziak, hortan ikasiak, eratu dituzte.

ZIGORRAREN PREMIA

Zigorren beharra eta premia, uka-ezina da. Frantzian, heriotza eskatzeraino joan dira batzuk: Marcellin, Barneko Ministroa; Defferre, Marseillako alkatea; etc.

Baina nor, nor behar da zigortu? Aho-batez erantzungo dizue denek: heriotz-saltzaileak! Heriotz-saltzaileak, trafikante hori, kontrabandista hori, da, alegia, droga-egilea, ekarlea eta saltzaileak. Heriotz-saltzaileak, droga dela medio, komertzio nazionala edo internazionala egiten duen zerri hori da. Hauk behar dira harrapatu.

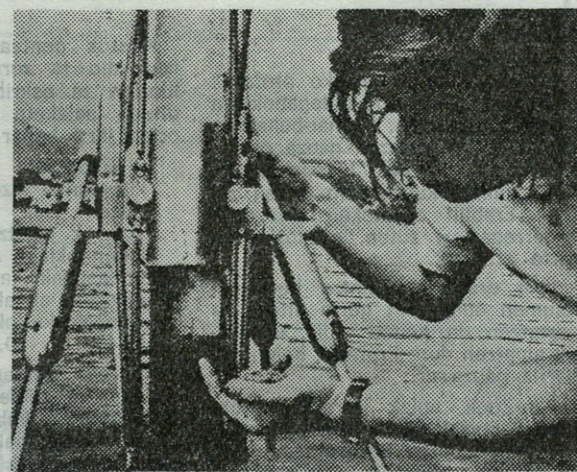
Baina hain zuzen, auk harrapatzea da zailena. Ikasiak dira, eta indarra, ahala, dutenak. Jauntxo hauk beti libratzen dira; harrapatzekotan ere, bere zerbitzariak kateatuko dituzu. Arazo honek, buruz beteko munstro baten itxura du. Kolpe batez buru bat ebakitzen duzu hemen, eta beste bat agertu zaizu hango puntan derrefente.

Zigorraz ari gara. Droga negozio bezala hartzen dutenekin gogor jokatu behar den neurri berean begirapenez behar da jokatu drogazaleekin. Egia jakina da, bat drogazalearen denean, derrigor "eguneroko ogi" horren beharretan aurkitzen dela. Bada-

kigu ere, droga hori edukitzeko biderik aproposena droga saltzea dela. Kondizionamendu hau gogoan harturik, "droga-saltzaile" txiki honekin ez dago gogor jokatzetik. Ahulena dela ezin ahatz! Drogazaleari, zigorraren arrisku hori kentzeko, methadona legetzea proposatzen dute batzuek, Ameriketako bezala. Methadona hori ez da midizina, ordezko droga bat da, besteak baino bigunagoa. Gaitz erdi litza-keela hori pentsatzen dute batzuek.

ZIGORRA BAINO LEHEN

Azken argumentua da zigorra. Droga-arazo honetan drogaren negozianteekin soilki erabili behar litzake. Zeren-eta, drogazalea poliziaren eskuetan jartzea, minbiziduna gartzelara eraman nahi izatea be-

zalatsu da. Bestalde, pedagogiaren kontra doa zuzenik. Izan ere, drogazaleak badaki poliziak bere osasuna baino areago droga hori nork saldu dion ezagutu nahi lukeela. Baina nola demontre salatuko du, bada, bere sufrimentuaren truke? Nork nahi du, besterik gabe, bere zorion-iturburua agortzea?

Drogazaletasun guztien aintzinean haustura eta eten-nahi bat dago, alegia, esperientzia triste batetik irten nahia. Berdin da esperientzia hori, gizariek, inguruko, edo familiakoa izatea. Oroitu ehuneko 80 drogatu gazte, familia giro gaistotuetatik irten direla. Beraz, amildegi horretan erortzea erremediatzeko, gurasoen adiskidetasuna, adiskideen berotasuna, inguruko maitasuna, gizarte osoaren harrera ona... hori dena eta gehiago, askoz gehiago, behar da.

Eta informatzea. Ustekabeen hasten direnak ez dira bat edo bi. "Orain dakizunarekin, jakinaren gainean hasiko ahal zinake berriro drogatzan?" galderari, telebistan ikusi genituen drogazale haien aho-beteko ezetzaren ondoren, pentsatzen hasteko ordua da. Informatu egin behar da jendea, jakinaren gainean jarri.

DROGA-GUDUA HAUZITAN

Droga-trafikariaren kontrako borroka begi onez ikusten ez duenik nekez topatuko da. Egiazko gizariek demokratiko batetan ez dago atxakiarik, Baina gaurko soziedadeetan, indarrarekin kontuz ibili beharra dago, ezin genezailoke, itsu-itsuan, indarrari konfiantza gehiegi eman. Izan ere, indarra bera, erreprezioa bera, droga bilakaturik ikusten dugu bazterretan. Bi droga aurrez aurre: zein kaltegarriago?

Drogaren bila doazela-ta, ez ote dira gero poliziak beste zerbaiten atzetik joango? Drogazaleak gizariek konforme ez daudelata, kolpe batez, konforme ez dauden guztiak harrapatu nahi ez ote?

Estatu Batuetan, jokabide honen (ez arriskuak baizik) gehiegikeriak behin baino gehiagotan salatu dira. Etsaiak bedurazteko eta politika-bide zenbait desegiteko harma aproposa dirudi. Agintariak tentazio horretan ez erortzea harritzekoa litzake.

"Gasteen ehizaz" mintzatu da norbait.

Joan Mari Torrealdai